

Foreningsformerne

Fra Ideel til erhvervsdrivende.

Kandidatspeciale ved Cand.Merc.AUD.

Martin Antonsen

Vejleder: Søren Friis Hansen

Afleveret d. 1/6-2016

Antal anslag/Sider: 179.283/ 79 sider.

Abstract.

The right to free association and union is deeply anchored in the Danish constitution and our history. These associations varies in both size and the nature of their internal being. All of the association though have certain things in common: They are based on idealism and not revenue streams and none of the member have ownership of the association. The profits of the association belongs to the goal it seeks to achieve. But what does an association seek to accomplish other than profits?

The underlying activities of the associations varies, from social events and political works to activities based of a more professional business like. In Danish law, there is scarce regulation that the associations need to follow. They only need to follow it if they have certain underlying activities and their motivation is of a profitable and business motivated nature. This nature is not defined to an effective point in the regulation and is subject to interpretation.

In this study, there are 4 types of associations, naturally separated by their purpose, activities and there for the regulation they are forced to comply. But in the aspect of civil-rights, there is little to none control with this form of corporations. Furthermore, the board of these are typically unprofessionals with no experience in business management or law. This might be adequate in a small, local association, but in the larger country-wide associations, an unqualified board could pose a threat to its members and It self.

This study will show a situation, where one association could be defined as any one of the 4 types, and in that mind seek to determine which one and what type of regulation this will be obligated to comply. Furthermore, it will induce a situation of bankruptcy to enlighten the aspects of board member liability in associations.

Kapitel 1.

1.1: Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Kapitel 1.	3
1.1: Indholdsfortegnelse.....	3
1.2 Indledning og opgavens problemformulering.....	5
1.3: Struktur og systematik.....	6
1.4 Relevans.....	7
1.5 Lov nr. 262 af 16/03-2016 Lov om ændring af Selskabsloven, Lov om Visse erhvervsdrivende virksomheder, lov om erhvervsdrivende fonde og forskellige andre love.....	7
1.6 Afgrænsninger	8
1.7 Anvendt metode: Hermeneutik og Retsdogmatisk metode.	9
1.8 Særligt om retskilderne i foreningsretten	11
1.9: Introduktion af modellen og dennes berettigelse ud fra retskilderne.....	12
1.10: Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder (LEV).....	17
1.11 Bestyrelsens ansvar i foreninger.	18
1.12 Definitioner og forkortelser.....	19
1.13 Udvælgelse og søgning af retskilder.....	19
Kapitel 2.	20
2.1 Retslig kvalifikation af samvirker.....	20
2.2 Foreningsformerne.....	21
2.3 Foreningernes Formål og Sigte.....	24
2.4 Økonomisk Interesse som begreb.....	25
2.5 Foreningsdrift kontra erhvervsdrift.....	27
2.6 Relationen i mellem økonomisk interesse og Erhvervsdrift.....	28
Kapitel 3.	30
3.1 Indledning.....	30
3.2 Casen	30
3.3 Samvirkeformen.	33
3.4 Formål og sigtet.....	35
3.5 Aktivitetsprofil.....	39

3.6 Økonomi.	42
3.7 Erhvervsdrift som helhed.	45
3.8 Økonomisk interesser.....	46
3.9 Relationskravet.....	49
3.10 Delkonklusion og retslig kvalifikation af foreningen.....	53
Kapitel 4.	55
4.1 Indledning.....	55
4.2 Casen.	55
4.3 Ansvarsgrundlaget.....	56
4.4 Kausaliteten/Årsagssammenhængen.....	62
4.5 Adækvans.	65
4.6 Ansvarsfrihedsgrunde.....	68
4.7 Delkonklusion.....	70
Kapitel 5 Konklusion og perspektivering.	72
5.1 Konklusion.....	72
5.2 Perspektivering.....	74
5.3 Litteraturfortegnelse.	75
5.4 Referencefortegnelse.....	76
5.5 Bilag.	78

1.2 Indledning og opgavens problemformulering.

Indledning.

Foreningen som samvirke form er en ganske speciel type i dansk retshistorie. Friheden til at danne og deltage i foreninger er hjemlet i vores grundlov og den europæiske menneskerettigheds-charter¹. Denne fundamentale rettighed har medført en manglende regulerings- og kontrolvilje fra politisk side henover årene. Af den årsag er en forening i sin rene form ikke underlagt nogen former for kontrol, registreringspligt eller årsregnskabspligt. Af samme årsag er der ingen valideret kilde på, hvor mange foreninger der faktisk er i Danmark.

Endvidere har denne samvirkeform affødt sin egen retslige disciplin, foreningsretten. Der findes til trods for dette ingen materiel regulering på foreninger, hvorfor denne er udledt af retspraksis². Denne specielle samvirke form kan anvendes til et bredt spektrum af aktiviteter, blot at disse har et ideelt formål. Den bliver hovedsageligt anvendt til idrætsforeninger, museer, teater og daginstitutioner, men også større landsdækkende organisationer omkring frivillighed og socialt arbejde. Men den manglende kontrol med samvirkeformen åbner til dels op for en hvis grad af udnyttelse af denne. En forening kan være underlagt særlig lovgivning såfremt denne har visse karakteristika, men der er ingen der kontrollerer hvorvidt foreningerne rent faktisk overholder denne særlige lovgivning.

Der findes kun en håndfuld lovregler som foreninger skal overholde under visse forudsætninger³, men der findes ingen kontrolinstans til at efterprøve efterlevelsen af de regler. Derfor kan en forening, som blot er CVR-registreret, principielt set påtage sig formål og aktiviteter uden for dennes oprindelige formål, så længe den ikke bliver opdaget i det. Endvidere er bestyrelserne i disse foreninger typisk besat af frivillige medlemmer der entusiastisk går op i det ideelle formål som foreningen er sat i verdenen for at opnå. Disse vil i langt de fleste tilfælde være godtroende mennesker uden professionel eller faglig baggrund for at påtage sig erhvervet⁴, hvilket kan have utilsigtede konsekvenser for foreningen.

¹ Grundlovens §78 og EU's Charter om menneskerettigheder Artikel 12: Right to free association.

² Ole Hasselbalch: Foreningsret S. 13.

³ LEV og LFVF

⁴ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 75

Problemformulering:

Hvordan forholder foreningsretten sig til retslig kvalifikation af samvirker, herunder F.M.B.Aer og arbejdsgiverforeninger, og hvilke konsekvenser kan en retslig kvalifikation have for en foreningskonkurs og bestyrelsens ansvar for denne?

Underspørgsmål:

Hvilke forskellige former for foreninger findes der og hvad adskiller dem, deres formål, deres virke og karakteristika?

Hvis en ren ideel forening ikke længere er ideel, hvilke konsekvenser vil det have for bestyrelsens ansvar over for et konkursbo?

1.3: Struktur og systematik.

Til belysning af problemformuleringen vil afhandlingen have følgende struktur.

Kapitel 1 vil danne et overblik over den anvendte metode, herunder introduktion af en anvendt model, hvilken er systematisk opbygget ud fra retspraksis for at retsligt kvalificerer en forening inden for de 4 foreningstyper som redegøres for senere.

Kapitel 2 vil redegøre for de centrale begreber der gør sig gældende for den retslige kvalifikationsmodel og nærmere redegøre for de betragtninger der bliver anvendt i analysen i kapitel 3.

Kapitel 3 Introducerer en case til belysning af problemstillingen og vil på baggrund af denne søge at drage en konklusion. Denne dækker over en situation hvor en forening som udgangspunkt er ideel men dækker over alle foreningstyperne. Casen er skrevet på baggrund af en virkelig forening og en konkret branche i Danmark.

Kapitel 4 Udvider casen fra den samme forening til at indeholde bestyrelsesansvar ved konkurser. Det skal påpeges at casen er inspireret af en konkret forening i nyere tid.

Kapitel 5 vil konkludere på baggrund af de gennemførte analyser, indeholde litteraturliste, bilag samt referater af udvalgte domme.

1.4 Relevans.

Den manglende kontrol med foreningers årsregnskaber åbner op for denne situation, hvorfor det er relevant at tage en diskussion om hvilken foreningstype og dermed reguleringen de skal underlægges.

Det er kun de foreninger der er CVR-registrerede der fremgår af statistikerne, hvorfor der ikke er en verificerbar kilde til hvor mange foreninger der er i Danmark. Den overgang fra almennyttigt til erhvervsdrivende der sker i den fiktive situation, kan derfor tænkes at stikke dybere end en fiktiv situation. Derfor er det relevant at have en diskussion om hvad der sker med en forening når den ændre sit formål og sigte.

Opgaven søger at opstille en systematik og en række kvalifikationsfaktorer for inddeling af foreninger i de 4 nævnte foreningstyper. Dette er efter implementeringen af anti-hvidvask direktivet⁵ en meget aktuel inddeling, efter som der endnu ikke i dansk ret er søgt at lave en formel inddeling af foreningstyperne ud fra objektive kriterier og denne beror på skøn. Foreningerne har, såfremt tvivl opstår, været nødsaget til at indbringe spørgsmålet for domstolene. Det bliver, som illustreret for neden, relevant for en hvis mængde samvirker at skulle vurdere deres formål og sigter i relation til LEV⁶, hertil især foreningerne.

1.5 Lov nr. 262 af 16/03-2016 Lov om ændring af Selskabsloven, Lov om Visse erhvervsdrivende virksomheder, lov om erhvervsdrivende fonde og forskellige andre love.

Den 16. Marts i år, vedtog folketinget lov nr. 262. Denne er implementering af EU Direktiv nr. 5993/4/15 af den 22. oktober 2013. Denne lov indfører en række bestemte og meget specifikke paragraffer i en række forskellige selskabsretlige love, herunder LEV jf. §2. Loven pålægger virksomhederne omfattet af de specifikt nævnte regelsæt, *"at indhente oplysninger om virksomhedens reelle ejere. Er der ingen reelle ejere eller kan der ikke identificeres nogen reelle ejere, skal de registrere medlemmerne af virksomhedens daglige ledelse⁷."*

Denne formulering er indført som fremadrettet LEV §15G.

Dette rejser direkte ingen problemer i forhold til de ideelle foreninger, da disse ikke som udgangspunkt er omfattet af LEV. Dog kan det via forskellige tilhørsforhold skabe problemer. Såfremt en forening har et reelt

⁵ Lov 262 af 16/3-2016, relevansen søges afklaret i kapitel 2.

⁶ Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder

⁷ Lov nr. 262 af 16/3-2016 §2 nr. 5.

ejerskab af en anden virksomhed der er registreret efter enten LEV, LVFF, LEF, Særlovene om de EU-Retlige selskabsformer og forskellige love omhandlende finansiell virksomhed, vil den daglige ledelse blive registreret ved ES. Som bekendt er ideelle foreninger undtaget registreringspligten og efterlevelsen af LEV under visse omstændigheder⁸. EU-Direktivet som Lov 262 er en implementering af, undtager derimod ingen juridiske personer, da den pålægger anti-hvidvask reglerne bla. finansielle institutioner og revisorer⁹ at indhente oplysninger om reelle ejere på dennes kunder. Når det er foreningens daglige ledelse der registreres, eftersom ideelle foreninger ikke har traditionelle ejere, bør det vurderes ud fra et indestående i banken eller omfanget af revisionen om der kan være tale om en ideel forening. Alene det faktum at en ideel forening bliver ekstern revideret, sår tvivl om hvor ideel den kan være, som det vil fremgå igennem kapitel 3.

Dette rejser umiddelbart flere spørgsmål. Er det muligt for en ideel forening at have ejerskab i et andet samvirke uden at være erhvervsdrivende i forhold LEV §1 stk.3 nr. 3 og 4. Dette må bero på en konkret vurdering i hver enkelt tilhørsforhold. Det næste spørgsmål må være hvor vidt foreningen eller dennes medlemmer ikke har økonomisk interesser igennem tilhørsforholdet, hvorefter LEV finder anvendelse efter §1 stk.1. Dette må igen bero på en konkret vurdering

1.6 Afgrænsninger

Afhandlingen vil fokusere på foreninger som samvirkeform, med en negativ afgrænsning for selskabsdeltagere med ret til formuegoder, herunder overskudsdeling og ret til likvidationsprovenu. Derfor vil Andelsforeninger med begrænset ansvar ikke være en del af fremstillingen.

De skattemæssige konsekvenser af kvalifikationen vil ikke blive inddraget. Der vil dog blive taget elementer fra skatteretten i brug i forhold til diskussionen omkring erhvervsdrivende kontra almennyttige foreninger. De skatteretlige konsekvenser kunne i sig selv være omdrejningspunkt for en afhandling.

Momsretlige konsekvenser vil endvidere ikke blive diskuteret. Det momsretlige område vil ganske enkelt være for omfattende og fjerne fokus for opgaven som helhed. Dog vil der blive inddraget elementer fra momsretten til diskussionen om erhvervsdrivende, efter som momsfrigtagelsen for foreningsdrift er en af de

⁸ FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1664.

⁹ Direktiv nr. 5993/4/15, 4 direktiv om Anti-Hvidvask og Counter-terrorisme Artikel 2 nr.1,2 og 3.

få lovreguleringer der er på foreningsrettens områder. Men reelle konsekvenser og analyser er ikke opgavens formål på det momsretlige område.

Revisors rolle i forhold til konkursen vil ikke blive diskuteret. Om end interessant vil dette blot fjerne fokus fra afhandlingens essens. Der kan blive inddraget elementer af regnskabskvalitet, men revisors rolle er en afhandling for sig.

Der vil endvidere ikke blive diskuteret konkrete materielle krav til årsregnskabet, herunder en regnskabsklasseinddeling. Det forudsættes at den ideelle forening har anvendt sin ret til ikke at offentliggøre sine årsregnskaber. Dette er umiddelbart ikke en utænkelig antagelse, eftersom et offentligt årsregnskab ville stille spørgsmål til foreningens samvirkeform hvorfor denne antagelse er ret sandsynlig.

Det er endvidere ikke formålet med opgaven at tage stilling til det materielle indhold af en foreningskonkurs, men en analyse af de forhold der kunne gøres gældende i et bestyrelses ansvar i forhold til en konkurs.

Fonde som samvirkeform er ikke genstanden for diskussionen, der søger at koncentrere sig om foreninger som en særskilt samvirke form. Analog anvendelse af retskilderne om fonde kan inddrages, men ikke essensen af diskussionen.

1.7 Anvendt metode: Hermeneutik og Retsdogmatisk metode.

Til belysning af problemet er der taget udgangspunkt i den Hermeneutiske retsteori¹⁰. Dette valg er på baggrund af at foreningsretten i en ret vid udstrækning beror på fortolkning, skøn og andre friere retskilder¹¹. Til illustration kræves det at foreninger har et Ideelt formål¹², hvilket ikke er nærmere defineret i dansk ret. Endvidere fritages visse foreninger for registreringspligt, såfremt de er ideelle, så længe deltageres økonomiske interesser ikke fremmes gennem erhvervsdrift¹³. Af dette forhold, definerer loven selv kun hvad anses som erhvervsdrift, men ikke hvad økonomiske interesser er. Derfor er to ud af 3 begreber i fritagelsen underlagt subjektiv fortolkning igennem retskilderne¹⁴. Det er forsøgt at analysere

¹⁰ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Retsteorier s.343

¹¹ Ole Hassebalch: Foreningsret s. 13

¹² Ole Hassebalch: Foreningsret s. 27

¹³ FT 1993-94 tillæg A bind 1 spalte 1664.

¹⁴ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Retsteorier s. 347

denne enkelte sætning ud fra helheden af retssystemet og dermed flere bidragende retskilder. Dette kan samtidigt ses i lyset af at emnerne i denne fremstilling beror på en konkret helhedsvurdering.

For at belyse problemstillingerne er den retsdogmatiske metode anvendt. Denne anvendes eftersom dette er den metode der bliver anvendt ved domstolene for at finde frem til den samme konklusion som et eventuelt søgsmål om hvad gældende ret er på området¹⁵.

Systematikken kan udledes til 4 begreber; Faktum, Jus, retsfaktum og retsfølge¹⁶. Faktum indeholder de faktiske omstændigheder eller begivenheder der gør den juridiske analyse nødvendig. I denne fremstilling bliver der anvendt 2 cases til at belyse faktum og de enkelte forhold der gør sig gældende belyst individuelt ved læren om retskilder og Jus. Retsfaktum belyser de faktiske omstændigheder i det juridiske perspektiv for at udlede en retsfølge, hvor sidstnævnte vil være konsekvensen af en given handling.¹⁷Jus er samlebetegnelsen for de retsregler der finder anvendelse på den faktiske juridiske problemstilling¹⁸. Et eksempel i foreningsretten kan for eksempel være: *Hvis en forening har til formål at fremme dennes medlemmers økonomiske interesser, er denne ikke en ideel forening*¹⁹. Redegørelsen for dette udsagn er gennemgået i detaljer i kapitel 2. I hvert enkelt spørgsmål der rejses igennem casene vil hvert relevante faktum blive udvalgt, belyst via de gældende retsregler for at udlede retsfaktumet og derefter beskrives en retsfølge på baggrund af de anvendelige retskilder. Sidstnævnte er gennemgået særskilt forneden, eftersom retskilderne i foreningsretten adskiller sig fra den traditionelle selskabsret og minder mere om interessentskabs-retten.

For at udlede jus, det retslige grundlag for fremstillingen, tages der udgangspunkt retskildelæren.

Udgangspunktet er at der ikke er noget retskilde hierarki der konstituerer en rangorden i retskilderne²⁰.

Dette gør sig imidlertid ikke gældende for foreningsretten. I den retsdogmatiske fortolkning er der dog en rækkefølge hvor i retskilderne bør analyseres Denne går: ²¹.

- Regulering
- Retspraksis
- Retssædvaner
- Forholdets natur

¹⁵ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Retsteorier s.31

¹⁶ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Reststeorier s.34

¹⁷ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Reststeorier s.34

¹⁸ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Reststeorier s.34

¹⁹ Gennemgås i detaljer i afhandlingens kapitel 2.

²⁰ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Reststeorier s.32

²¹ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Reststeorier s.32

Det er sparsomt med regulering på foreningsrettens område, hvorfor der vil blive lagt højest vægt på retspraksis i denne fremstilling, hvortil domme i lignende situationer og spørgsmål vil blive anvendt til, at forudse udfaldet af et givent spørgsmål ved en domstol. Formålet med analysen er, via retspraksis at vurdere hvilken regulering der finder anvendelse, hvorfor retspraksis må antages at have en højere retskildeværdi end reguleringen. Såfremt reguleringen ikke indeholder en udtrykkelig fortolkning af begrebet, kan der søges vejledning i den subjektive fortolkning i lovens forarbejder²².

1.8 Særligt om retskilderne i foreningsretten

Foreninger er ret sparsomt lovmæssigt reguleret i dansk ret. Af den mest nævneværdige retskilde er der Grundloven omkring foreningsfriheden²³. Det har rent historisk været op til domstolene at løse tvister på det foreningsretlige område. Den manglende regulering synes at bunde i borgerfrihedssynspunkter²⁴. Derfor spiller der friere retskilder til som sagens natur og rimelighedssynspunkter ind²⁵.

Foreningsretten er udledt af retspraksis, men domstolene tager kun stilling til de konkrete tvister de er blevet forelagt. Derfor er et hvert problem op til en konkret vurdering og der kan ikke udledes nogle regler eller sædvaner på det område denne afhandling omhandler. Domme på andre retslige områder kan dog bruges analogt, for eksempel i spørgsmålet omkring erhvervsdrift og bestyrelsens ansvar.

Derfor kan de blive problematisk når det kommer til en problemstilling i foreningsretten, som domstolene endnu ikke har taget stilling til. Her må det være nødvendigt at finde støtte i retskilder der finder anvendelse på andre samvirke former eller på de samme problemstillinger som rejses i foreningsspørgsmålet²⁶. Her til kan søges der inspiration i til en hvis grad i fondsretten, eftersom fonde på en række grundlæggende punkter minder om foreninger²⁷. Hasselbalch peger endvidere på at, med høj forsigtighed, at man kan anvende udenlandsk ret fra retssystemer der er minder om det danske²⁸.

²² Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Retsteorier s.85

²³ Grundloven § 78.

²⁴ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.1.

²⁵ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 18

²⁶ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 13.

²⁷ Krav til Ideelle formål, sondringen i mellem ideelle og erhvervsdrivende for eksempel.

²⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 18+19

Den vigtigste retskilde i foreningsretten er foreningsvedtægterne²⁹. I ideelle foreninger er disse typisk ikke fyldestgørende og regulerer kun foreningens forhold overfor dennes medlemmer og dennes indre virke.

Eftersom genstanden for denne afhandling er retslig kvalifikation af samvirker, vil der blive inddraget flere bidrag til konklusionen fra forskellige retslige discipliner. Denne afhandling vil forsøge at tage en konkret, samlet vurdering ud fra flere synspunkter og retskilder end dem der er alene i foreningsretten, da problemstillingen kun begrænset er behandlet tidligere.

Det skal påpeges at flere af retskilderne i foreningsretten er generelle vurderinger og betragtninger baseret på skøn³⁰. Som det synes igennem afhandlingen er adskillige domme anvendt af betydeligt ældre dato, hvorfor en domstol muligvis vil vurdere skønnet anderledes i dag end historisk og disse vil have en ringere præjudikatsværdi end nyere domme³¹. Dog må de underliggende principper omkring foreningers karakter og virke stadig være gældende, da der er tale om objektive forhold.

Til belysning af erstatningsansvaret i frivillige foreninger vil der i vid udstrækning være en grad af analog anvendelse for det traditionelle bestyrelses ansvar. Begrundelsen hertil ligger i professionsansvarsbetragtningen og konklusionen fra kapitel 3³².

1.9: Introduktion af modellen og dennes berettigelse ud fra retskilderne.

Som det læses i problemformuleringen, så er formålet med opgaven at undersøge hvordan foreningsretten foreholder sig til retslig kvalifikation af samvirker. Som det også er nævnt tidligere, er foreningsretten opbygget af retspraksis i mere konkrete spørgsmål på foreninger. De spørgsmål der er blevet rejst indtil videre har koncentreret sig omkring hvorvidt samvirket i den konkrete sag var en forening. Den sparsomme regulering på foreningsrettens område³³ sammen med litteraturen på området inddeler foreningerne i 4 typer af foreninger, baseret på dennes formål og deltagernes økonomiske interesser³⁴. Dog er der endnu ikke forsøgt opstillet en systematik eller metode til at afgøre hvilken type af forening der foreligger. Til formålet at kvalificere en given forening vil der blive anvendt følgende metode til at belyse de konkrete forhold der må ligges til grund for at kvalificere en foreningstype og dermed i hvilken udstrækning denne er

²⁹ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 18

³⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 13

³¹ Ruth Nielsen, Christina Tvarnø: Retskilder og Retsteorier s. 167

³² Samt U. 2006.2637 H- AOF Dommen, gennemgås i detaljer hvor relevant.

³³ Ole Hasselbalch : Foreningsret s.13 Punkt 1.

³⁴ LEV §1 og LFVF §2

omfattet af gældende regulering på området. De mere dybdegående diskussioner i fremstillingen bliver gennemgået forinden i kapitel 2. Det bør påpeges at den retspraksis der ligger til grund for fremstillingen for denne model er af hovedsageligt ældre karakter³⁵.

De 4 foreningstyper der vil blive behandlet i denne fremstilling er:

- Den Ideelle forening³⁶
- Den økonomiske forening³⁷
- Den erhvervsdrivende forening³⁸
- Foreninger med begrænset ansvar registreringspligtige efter LEV³⁹

Disse adskilles via to kvalifikationsfaktorer: Erhvervsdrift og økonomisk interesse, de to centrale begreber adskiller foreningstyperne fra hinanden og hvilken regulering disse skal leve op til. Opbygningen og valget af disse 4 type foreninger bør ses i lyset af, hvilken retslig regulering disse skal efterleve, LEV eller LFVF

Til at belyse disse to kvalifikationsfaktorer, er der valgt 4 konkrete forhold der foreligger i en hver samvirkeform, der ved hjælp af gældende ret på det foreningsretlige område bør ligge til grund for en tilknytning til de for ovennævnte foreningstyper. Disse forhold er valgt på baggrund retskilder i foreningsretten, navnlig konkrete domme, hvor de forhold er lagt til grund for afsigelsen. De 4 forhold og begrundelsen for valget af disse bliver gennemgået forinden, mens den faktiske anvendelse af dem vil blive gennemgået i kapitel 3 ved hjælp af en case.

³⁵U 1928. 552 og 1011, U 1926. 129 Ø til illustration.

³⁶ Ole Hasselbalch: Foreningsret s 22.

³⁷ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.23.

³⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 472 om foreninger der driver erhvervsdrift.

³⁹ Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder §1 stk.1

Organisation.

For at kunne definere en forening i et foreningsretlig perspektiv, skal samvirket først og fremmest være en forening. Hvis ikke der foreligger en forening, finder foreningsretten af gode grunde ikke anvendelse. Der findes ingen retslig definition på en forening i dansk ret, men forfattere har søgt med udgangspunkt i retspraksis at opstille en række kriterier for hvornår der foreligger en forening. I denne fremstilling er der anvendt følgende formelle krav til foreningen som samvirke:⁴⁰

- 1) At der foreligger en foreningsvedtægt
- 2) At foreningen har et formål af Ideel karakter
- 3) At deltagerne har aftalt at anvende foreningen som samvirkeform.
- 4) At aktiviteten skal være af en vis varighed
- 5) At foreningen fremstår som en selvstændig enhed udadtil
- 6) At der foreligger en foreningsledelse
- 7) At der er en effektiv oversigt over hvem der er medlemmer
- 8) At foreningen udskiller en særlig formue der ikke tilhører medlemmerne.

Hasselbalch's formelle krav til foreninger er en opsamling af flere forfatteres opfattelse⁴¹, hvorfor denne bør være mest anvendelig. Hvis ikke en forening lever op til disse kriterier, må det antages at denne ikke har retssubjektivitet som en forening⁴², men som en anden samvirkeform. Endvidere er dette med til at fastlægge hvorvidt foreningen er et restsubjekt, eftersom denne er adfærdsbetingede i foreninger⁴³. Derimod er denne registreringsbetinget for F.M.B.A med registreringspligt efter LEV⁴⁴. Foreninger bør endvidere have en bestemt eller målrettet medlemskreds⁴⁵.

⁴⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 27

⁴¹ Hasselbalch henviser i sin fremstilling til Friis Hansen og Krenchel, Meyer og Sørensen.

⁴² For eksempel: U1996/984 ØL: Motorcykelklub savnede fastlagte regler og fremstod ikke som en forening udadtil.

⁴³ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.27: En selvstændig juridisk enhed.

⁴⁴ JF. LEV §9 stk. 1

⁴⁵ Ræsonementer fra U 1926.129(Ø) Adlon-Klubben og U1928. 1011 Nøre Halne kørselsforening, Stod åbne for alle og enhver.

Formålet og sigte.

Efter det er fastlagt at der foreligger en forening bør der ses på formålet med dennes drift. Formålet er en essentiel betragtning i foreningsretten, da dette i de ideelle foreninger skal have en Ideel karakter, som beskrevet for oven. Derudover bør foreningens sigte tillægges særlig værdi, da dette afgrænser foreninger fra andre samvirkeformer og de forskellige foreningstyper. Som et hvert andet samvirke skal formålet være lovligt og ikke være at omgå gældende lovgivning for andre samvirkeformer⁴⁶⁴⁷. Formålet og sigtet i foreninger søges uddybet i et særskilt afsnit i kapitel 2. Formålet bør være tilstrækkeligt defineret i foreningens aftale, vedtægterne, som samtidigt bør være den primære retskilde⁴⁸. Såfremt dette ikke er aftalt vil de i denne fremstilling blive defineret ved analog anvendelse fra lignende retlige discipliner, som beskrevet i afsnittet foreningsrettens retskilder. Denne problemstilling er gennemgået i detaljer i kapitel 2.

Aktivetsprofil.

Som nævnt tidligere er der føres der ingen kontrol med de ideelle foreninger. Disse er ikke registrerings- eller årsregnskabspligtige. Problemstillingen i den senere angivne case vil påvise en situation, hvor en ideel forening påtager aktiviteter der kan karakteriseres som mindre og mindre ideelle over tid⁴⁹. Der bør her ses på den konkrete aktivitet der foreligger i foreningen, hvorvidt dette stadig kan karakteriseres som ideelt⁵⁰. Dette forhold skal belyse om en forening driver erhvervs-mæssig virksomhed. Dette kan endvidere anvendes til at belyse om foreningen varetager deltageres økonomiske interesser. Ideelle foreninger er, for eksempel, ikke omfattet af LEV, selvom de driver erhvervsdrift, så længe denne ikke har til formål at varetage deltageres økonomiske interesser⁵¹. De underliggende aktiviteter er nødvendigt at tage med i betragtning, når et samvirke begiver sig ud over dennes oprindelige formål uden at have optaget det i vedtægterne. Der er i Kapitel 2 søgt at definere de aktiviteter der kan anses for at være ideel foreningsaktivitet over for erhvervsdrivende, da dette også gøres gældende i casen. Den naturlige adskillelse i mellem vedtægtsmæssige formål og faktiske aktiviteter er begrundet i blandt andet Forarbejderne til LEV⁵²

⁴⁶ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 17

⁴⁷ Til Illustration: U 1928.1011: Nøre halne kørselsforening stiftet for at omgå rute- og omnibuskørsel.

⁴⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret S.33. nedenfor.

⁴⁹ Afsnit 3.1: Casen

⁵⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret S. 472, FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1665.

⁵¹ LEV §1 stk.1, negativ afgrænsning og FT :1993-94 Tillæg A Bind I spalte 1165

⁵² FT 1993-94 Tillæg A Bind I spalte 1670: Om virksomheden har til formål at fremme deltageres økonomiske interesser kan udledes af såvel vedtægterne som af de reelle forhold i virksomheden.

Økonomi.

Foreningstyperne er ikke alene adskilt via deres formål og deltagernes økonomiske interesser. Disse er yderligere delt op i hvorvidt foreningstypen er årsregnskabspligtig og efter hvilken lov de bør være det. For at kunne belyse forholdene omkring erhvervsdrift og økonomiske interesser, kan der med rette tages udgangspunkt i økonomien bag foreningen. En ideel forening vil have klare økonomiske karakteristika af en forening mens de andre foreningstyper vil nærmere bære præg af traditionelle erhvervsdrivende virksomheder. Hertil bør hvorvidt foreningen økonomisk drives af medlemskontingenter eller indtægter fra anden aktivitet tillægges en særlig vægt ved kvalifikationen⁵³. Udover dette vil modellen belyse foreningens udgifter, aktiver og passiver, om end i et mindre omfang, for at kunne foretage en samlet vurdering. Dette forhold gøres på baggrund af, at en ren ideel forening må antages til kun at have begrænsede udgifter, aktiver og passiver. De ovennævnte forhold kan belyse hvorvidt et samvirke bør karakteriseres som erhvervsdrivende. Yderligere vil en belysning af disse forhold påvise en væsentlighedsbetragtning i mellem aktivitetsprofilen og foreningens drift⁵⁴. Hvilke formål, hvilke regnskabsposter henvises til bliver anvendt til at belyse hvorvidt der er en sammenhæng i mellem eventuel erhvervsdrift og økonomisk interesse⁵⁵.

Ud fra denne anvendte systematik, der beror på en konkret vurdering af hvert enkelt forhold, kan der drages en konklusion om hvilken foreningsform der foreligger og dermed hvilken retslig regulering den er omfattet af.

⁵³ Til illustration: U 1928 1011: Nøre Halne Kørsforening: Forholdet i mellem kontigent og andre indtægter, Poul Meyer: Dansk Foreningsret: s.16.

⁵⁴ U 2003.296/2H: FDM-Dommen: Højesteret stadfæstede Landsrettens afgørelse med baggrund i foreningens regnskabsmæssige forhold.

⁵⁵ LEV §1. stk.1: Fremme økonomisk interesse gennem erhvervsdrift, relationskrav i mellem formål og aktivitet, Understreget af argumentationen i U.2003.296/H2: Sammenhæng påvist igennem indtægter fra erhvervsdrift oversteg udgifterne til denne, hvorfor erhvervsdriften finansierede den ideelle aktivitet.

1.10: Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder (LEV)

LEV kan anses som den eneste materielle regulering på foreningsrettens område, dog regulerer den kun en bestemt foreningstyper, nærmere bestemt Foreninger med begrænset ansvar (F.M.B.A). Lovens §1 definerer anvendelses området: *Loven finder anvendelse på virksomheder der har til formål at fremme deltagernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift.*

Hertil skal understreges *økonomiske interesser gennem erhvervsdrift*, der er essentielle for fremstillingen i gennem denne afhandling. De to kerneelementer bliver gennemgået hver for sig separat fra gennemgangen af LEV. Det kan bemærkes at foreninger er nævnt i lovens §1. stk 2 som en i denne lov forstået virksomhed. §1 stk.3 definerer nærmere hvad der forstås med erhvervsdrift i denne lov. Dette er ikke en generelt retslig definition af erhvervsdrift og finder kun anvendelse på virksomheder omfattet af LEV.

Kapitel 3 pålægger virksomhederne omfattet af loven at registreres af deres øverste ledelses organ ved Erhvervsstyrelsen⁵⁶, hvilket i de fleste foreningers tilfælde vil være bestyrelsen. Dette berører samtidigt virksomhedernes retssubjektivitet. Hvis en virksomhed, som er registreringspligtig efter LEV, ikke er registreret, kan den ikke indgå aftaler eller tage del i retssager⁵⁷. Dette skiller sig væsentligt ad fra den adfærbetingede retssubjektivitet der er i foreninger som beskrevet for oven. Ansvar til at gøre dette pålægges det øverste ledelses organ.⁵⁸

Endvidere er virksomheder registreringspligtige efter LEV, årsregnskabspligtige⁵⁹, såfremt der ikke findes nogen grund til at fritage virksomheden for dette. Efterleves denne lov ikke er det strafbart efter for det øverste ledelses organ⁶⁰ der kan straffes med bøde, med mindre straffelovgivning dikterer en strengere straf. I forlængelse af at denne lov ikke efterleves, kan det med rette antages at virksomheden samtidigt overtræder ÅRL § 138 stk.1 omkring indsendelse af enten årsregnskab eller undtagelseserklæring. Dette vil samtidigt medføre bødestraf for det øverste ledelses organ jf. ÅRL §164. Hvilken regnskabsklasse er imidlertid uvæsentligt for fremstillingen. Ifølge forarbejderne er foreninger med Sociale, Humanitære, kulturelle og politiske formål fritaget fra LEV så længe deltagernes økonomiske interesser ikke fremmes via erhvervsdrift⁶¹.

⁵⁶ Lov om visse erhvervsdrivende virksomhed §8 stk. 1.

⁵⁷ Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder §9.

⁵⁸ Lov om visse Erhvervsdrivende Virksomheder §10 stk.2.

⁵⁹ Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder § 11, henviser til ÅRL §3 stk1. nr.4.

⁶⁰ Lov om Visse erhvervsdrivende Virksomheder §22

⁶¹ FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1664.

1.11 Bestyrelsens ansvar i foreninger.

Afhandlingen vil endvidere søge at tage stilling til konsekvenserne af en eventuel omkvalifikation af en forening for et erstatningsansvar for bestyrelser ved konkurser. Dette gøres ud fra den betragtning, at i den sparsomme regulering på foreningsrettens område, er det bestyrelsens ansvar at forestå korrekt registrering og årsregnskabsaflægelse⁶². Alene i denne fremstilling vil foreningsorganet være antaget til at være den til en hver tid siddende bestyrelse i foreninger.

Foreninger der lever op til definitionen på denne kan gøres erstatningsansvarlige for de skadevoldende handlinger denne som juridisk enhed forsager⁶³. Bestyrelsen kan som helhed kræves erstatningsansvarlige ved kollektive skadevoldende handlinger. Hertil er det de almindelige erstatningsregler der udgør retsgrundlaget, nærmere bestemt den almindelige culpa vurdering såfremt der ikke foreligger et særligt ansvarsgrundlag⁶⁴. Ydermere påpeges det at foreningens professionelle niveau samt bestyrelsens faglige kundskab bør tillægges særlig vægt i foreningsforhold⁶⁵. Der synes af den årsag skærpet ansvar for bestyrelser af de økonomiske og registreringspligtige foreninger, hvis krav til professionalisme stiger i kraft af at foreningen fremmer økonomiske interesser og eller er erhvervsdrivende⁶⁶. Foreningsbestyrelsers erstatningsansvar skal vurderes ud fra den almindelige danske erstatningsretsregel Culpa⁶⁷⁶⁸. Dog skal det bemærkes at en bestyrelse, frivillig eller ej, vil have en strengere culpa bedømmelse i forhold til professions-ansvaret⁶⁹. Culpabedømmelsen skærpes eller lempes efter hvem skadelidte er, foreningens egne medlemmer eller 3.mand⁷⁰

⁶² Jf. LEV § 22 stk.1 og ved Analog anvendelse af SL §115 stk. 1 nr.1

⁶³ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 514.

⁶⁴ Ole Hasselbalch : Foreningsret s.519

⁶⁵ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 521 og U. 2006.2637 H- AOF-Dommen.

⁶⁶ For eksempel U.2006.2637.H AOF-Dommen.

⁶⁷ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s 57.

⁶⁸ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 519.

⁶⁹ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s 81

⁷⁰ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 524 Øverst.

1.12 Definitioner og forkortelser.

FT anvendes for folketingstidende.

LEV anvendes for Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder.

LFVF anvendes for Lov om Fonde og Visse foreninger

LEF anvendes for Lov om Erhvervsdrivende Fonde.

Med foreninger, såfremt intet andet hentydes, menes som udgangspunkt ideelle foreninger, med mindre andet udtrykkeligt fremgår.

Nærmere definitioner omkring erhvervsdrift og økonomiske interesser er gennemgået i detaljer i kapitel 2.

1.13 Udvælgelse og søgning af retskilder.

Der er taget udgangspunkt i den sparsomme litteratur på foreningsretten og i den mere generelle selskabsret. Ud fra denne er der udvalgt tidligere domme i lignende situationer eller spørgsmål, hvilke er fundet i Karnov's database. Udvalgte domme er vedlagt som referater i bilagene. Eftersom flere love anvendt er vedtaget før forarbejderne er digitalt tilgængelige, er disse fremskaffet på Handelshøjskolens bibliotek.

Kapitel 2.

2.1 Retslig kvalifikation af samvirker.

Såfremt at der opstår tvivl om den faktiske selskabsform, er det nødvendigt at foretage en retslig kvalifikation af samvirket. Et samvirke er et udtryk for en flertal af person der sammen deltager om et fælles mål. Den retslige kvalifikation kan nærmere beskrives som en prøvelse af samvirkeformen.

Læren om retslig kvalifikation dækker over den situation hvor der kan sås tvivl om hvorvidt et samvirke er den form som den siger den er. Af hensyn til kreditorerne, skal disse kunne have tillid til at den selskabsform de interagerer med rent faktisk er den som de siger de her, begrundet i reglerne om hæftelse for samvirkets eventuelle gæld. Af hensyn til offentlige myndigheder kan samvirker ikke fravælge en selskabsbetegnelse for at omgå krav stillet til dem via lovgivning om de samvirker det ikke vil underlægges.⁷¹

Samvirker så som interessentskaber, personligt ejet virksomhed og foreninger, er ikke registreringspligtige ved Erhvervsstyrelsen som udgangspunkt. Ved anmeldelse til CVR-registret bliver der ikke foretaget en prøvelse af den anmeldte selskabsform som der gør ved ES. Der kan ved skattespørgsmål rejses sag om kvalifikation ved tvivlsspørgsmål, men samvirket skal mere eller mindre tages i at gøre noget forkert før at der bliver stillet spørgsmålstejn ved samvirkets valgte selskabsform eller at en 3. part skal rejse sag om retslig kvalifikation⁷². Det er med andre ord muligt, grundet i manglende kontrol af de ideelle foreninger, at have et samvirke med et formål og et indre virke, uden at der rejses spørgsmål ved valget af samvirke formen rent faktisk er korrekt, så længe samvirket registreres uden om ES og udelukkende i CVR. Der er som bekendt for foreninger registreringsret men ingen pligt, hvorfor det er muligt at omgå kontrollen. Der skal ved en retslig kvalifikation skelnes i mellem en objektiv og en subjektiv kvalifikation. Dette kan imidlertid forenkles til to tankegange. Den objektive kvalifikation beror på hvad samvirket i praksis er indrettet som. Den subjektive kvalifikation beror på hvad samvirket agerer og følers sig som⁷³. Med andre ord: Hvad omverdenen ser og hvad subjektet ser. Den subjektive kvalifikation bør kun tillægges vægt i særlige tilfælde. I denne fremstilling, hvor konsekvensen er offentlige regnskaber, vil den subjektive kvalifikation ikke ligges til grund af kreditor hensyn.

⁷¹ Søren Friis Hansen, Jens Valdemar Krenchel. "Selskabsretten 3: Person Selskaber, 3. udgave. S. 109

⁷² Søren Friis Hansen, Jens Valdemar Krenchel. "Selskabsretten 3: Person Selskaber, 3. udgave. 110.

⁷³ Søren Friis Hansen, Jens Valdemar Krenchel. "Selskabsretten 3: Person Selskaber, 3. udgave. S111

2.2 Foreningsformerne.

Foreningen som samvirke.

Der findes som sådan ikke nogen lovmæssig definition af foreninger eller formelle krav til disse⁷⁴. Flere forfattere har søgt at definere hvad der udgør en forening som samvirkeform, og disse varierer i betragtningen. Disse kriterier til en forening beror på flere forfatteres bidrag, hvorfor dennes syntes mest anvendelig. En forening udgør en flerhed af deltagere, der overdrager ledelsesmæssige kompetencer til et organ til udførelsen af et fælles formål⁷⁵. Dog bør der foretages en effektiv afgrænsning fra andre samvirkeformer der er reguleret i højere grad. Det bør påpeges at deltagerne i foreninger ikke deltager med henblik på opnåelsen rettigheder til formuegoder, da det i så fald ikke vil være en forening⁷⁶.

Ideelle foreninger

Til forskel for de andre foreningstyper, er der ingen retlig regulering af de ideelle foreninger⁷⁷. De ideelle foreningers aktiviteter vil typisk kunne karakteriseres som almennyttigt arbejde, sociale aktiviteter og politisk arbejde. Til illustration vil en lokal idrætsforening lave almennyttigt socialt arbejde og Danmark Naturfrednings Forening lave politisk arbejde. I disse typiske aktiviteter er der ingen erhvervsdrift tilstede eller økonomiske interesser fremmet. Retssubjektiviteten i ideelle foreninger er adfærdsbetinget, kriterierne for dette er gennemgået i modellen. Foreninger som disse er undtaget registreringspligten i LEV, så længe deltagernes økonomiske interesser ikke fremmes gennem erhvervsdrift⁷⁸

Såfremt sigtet ikke er defineret ved aftale kan dette udledes til: Varetagelse af deltagernes ikke økonomiske interesser gennem foreningsaktivitet.

⁷⁴ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 27: Kriterierne for anerkendelsen af foreninger gennemgået detaljeret i afsnit 1.9: Modellen og dennes berettigelse.

⁷⁵ Ole Hasselbalch Foreningsret s.16, Kriterierne udvidet og gennemgået i kapitel 1.

⁷⁶ Erik Werlauf: Selskabsret 2 side 102

⁷⁷ Erik Werlauff: Selskabsret 2 s. 102

⁷⁸ FT 1993-94 Tillæg A bind 1 spalte 1664.

Erhvervsdrivende foreninger⁷⁹

Denne type foreninger er lige som de ideelle ikke retligt reguleret som udgangspunkt. De kan være omfattet af særlovgivning inden for det område de driver erhverv på, men ikke noget materiel eller formel regulering på selve foreningstypen. I disse foreninger vil der definatorisk være blandede aktiviteter, både foreningsmæssige og erhvervsdrivende. Den formue som erhvervsdriften eventuelt oparbejder tilhører ikke medlemmerne, men i princippet og må kun anvendes til det formål der er aftalt. Indtægterne i erhvervsdrivende foreninger vil være en blanding af kontingentindtægter og omsætning fra erhvervsdrift. Retssubjektiviteten er adfærdsbetinget, da erhvervsdrivende foreninger ikke er registrerings eller årsregnskabspligtige. Den reelle forskel i mellem ideelle og erhvervsdrivende foreninger er at sidstnævnte vil være omfattet af skatteretslige næringsregler og bogføringspligt⁸⁰. Dette forudsætter at deltageres økonomiske interesser ikke fremmes, hvilket ville medføre registreringspligt⁸¹.

Hvis sigtet ikke er aftalt og må bero på en konkret vurdering, kan dette udledes til følgende:
Varetagelse af deltageres ikke økonomiske interesser igennem erhvervsdrift.

Økonomiske foreninger

Foreninger af denne type er kun reguleret i beskedent omfang, hvilket illustreres forneden. I denne foreningstype vil der udelukkende være foreningsaktivitet, typisk i form af politisk arbejde. Denne type omfatter blandt andet arbejdsgiver- og fagforeninger og andre faglige sammenslutninger. Dertil kan nævnes forbrugsforeninger uden erhvervsdrift, hvilket imidlertid syntes en utænkelig situation. Men det er de økonomiske interesser for medlemmerne der er essensen i adskillelsen.

Foreninger af denne karakter med tilknytning til arbejdsmarkedet eller brancheorganisationer vil være omfattet af Lov om fonde og visse foreninger⁸². Loven indeholder ingen definition på hvad hvilke formål en forening skal have for at falde ind under lovens anvendelses område. Retspraksis påpeger at en registreringspligtig forening har til formål at *”virke for udvidet anvendelse af et fælles produkt, at fremme kvaliteten af det produkt, at vare tage medlemmernes interesse over for myndigheder og at fremme et godt*

⁷⁹ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 472

⁸⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.472

⁸¹ Jf. LEV §1. stk 1.

⁸² Jf. Lov om fonde og visse foreninger §2 stk.1 nr. 1 og 2.

*kollegialt samarbejde*⁸³. Økonomiske foreninger er i dansk ret ikke behandlet i andet end LFVF, der betegner dem som arbejdsgiver-og andre faglige sammenslutninger. Til inspiration for sigtebetragtningen kan der tages udgangspunkt i udenlandsk ret. I Sverige anses en økonomisk forening som en forening der har til formål at fremme deltagernes økonomiske interesser gennem kooperativ virksomhed⁸⁴. Forarbejdende til loven henviser samtidigt til svensk lovgivning.

Hvis sigtet ikke er aftalt men beror på en konkret vurdering, kan dette udledes til:

Varetagelse af deltagernes økonomiske interesser igennem foreningsaktivitet.

Registreringspligtige Foreninger med begrænset ansvar.

Disse foreninger vil være omfattet af registreringspligten og efterlevelsen af Lov om visse erhvervsdrivende Virksomheder⁸⁵. Der er endnu ikke en udtømmende liste over hvad et F.M.B.A laver. Denne bærer karakteristika af en typisk erhvervsdrivende virksomhed, med den essentielle adskillelse er at deltagerne ikke har andel i foreningens formue. De udvidede krav til F.M.B.A er illustreret i kapitel 1, hvor de essentielle krav er registrering ved ES⁸⁶ og årsregnskabspligt. Retssubjektiviteten er i forhold til de andre foreningsformer registreringsbetinget med undtagelse af virksomheder der eksisterede på ikrafttrædelsestidspunktet⁸⁷. Det skal hertil påpeges at forarbejderne peger på at visse brancheorganisationer undtaget, eftersom de ikke har til formål at fremme deltagernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift⁸⁸. Loven antager i hvert fald at det er tilfældet, hvilket ikke kan antages i praksis. Der skal ses på de faktiske omstændigheder⁸⁹.

Sigtet i et registreringspligtigt F.M.B.A er som udgangspunkt defineret i LEV §1 og er dermed :Varetagelse af deltagernes indirekte økonomiske interesser igennem erhvervsdrift.

⁸³ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 475 og 476.

⁸⁴ Håkan Nial: Svensk Associationsrätt i huvuddrag s. 44. *"En förening som till syfte(sigte) och verksamhet är ekonomisk."*

⁸⁵ Jf Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder §1 stk. 1.

⁸⁶ Jf . LEV §8 stk.1

⁸⁷ Jf. LEV §9 stk.1 og FT 1993-94 Tillæg A bind I spalte 1165.

⁸⁸ FT: 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1664: Brancheforeninger inden for Landbrug, Industri, Handel og Service.

⁸⁹ Jf. U.2003.296.H2: FDM var en havde ideelt formål, men finansierede driften i gennem erhvervsaktivitet.

2.3 Foreningernes Formål og Sigte.

For foreningerne bør der drages en klar sondring i mellem de nævnte foreningstypers formål og sigte, med andre ord hvad skal foreningen lave og hvad forsøger den at opnå med det. Som bekendt skal de ideelle foreninger have et formål af humanitær, social, kulturel eller politisk karakter⁹⁰. Formålet med foreningens drift definerer de aktiviteter som samvirket skal deltage i men der er findes dog ingen klar afgrænsning på hvad sådan et formål skal leve op til for at være ideelt. En forenings formål kan objektivt set godt lyde ideelt men motiverne bag driften af dette være et helt anden. Derfor er det nødvendigt at ligge sigtet med foreningsdriften en særlig vægt. Dette anses at være et bærende argument i dommen mod Nøre halne Kørselsforening⁹¹. Formålet med foreningens drift var at sikre offentlig transport i en landsdel var der ingen offentlig transport var, hvilket objektivt set var af ideel karakter. Dog anså domstolen at foreningen udelukkende var oprettet for at omgå et forbud i mod rute- og omnibuskørsel. Samme synspunkter gjorde sig gældende i U.1926.129 Ø Adlon-Klubben, hvor foreningen blev anset for kun at være oprettet for at omgå lovgivning om lukketid for beværtninger. Det essentielle ved de to domme er, at de vedtægtsmæssige formål som sådan var ideelle og domstolene tillagde ikke nogen tvivl om hvorvidt der var tale om foreninger, blot at formålet med foreningernes oprettelse udelukkende var for at omgå gældende lovgivning.

En forenings sigte er sjældent defineret i dennes vedtægter, da man historisk set har tillagt formålet den største værdi. Dog bør sigtet klart defineres og anvendes når det kommer til kvalifikationsspørgsmål i foreningsretten, eftersom sigtet både indeholder erhvervsdrift og interesserne bag deltagelsen. Der kan her også ses en klar adskillelse fra de øvrige ejerandelsbaserede samvirke former. I et interessentskab, såfremt at et sigte ikke er defineret i ved aftale, må det antages til at være *at "opnå økonomisk overskud der tilfalder interessenterne"*⁹². Der er endnu ikke lavet en samme antagelse på det foreningsretlige område. Sigtet i de forskellige foreningstyper må antages at være definatorisk forskelligt, baseret ud fra aktiviteterne i disse og hvad der søges opnået med de aktiviteter. Dette kan bidrage til at afgøre, hvorvidt en forening der ikke har defineret sit sigte er Ideel, økonomisk, erhvervsdrivende eller Registreringspligtigt i forhold til LEV. Sagt på en anden måde; Sigtet kan umiddelbart afgøre foreningstypen og foreningens eventuelle tilknytning til LFVF eller LEV. De enkelt foreningstyper er forsøgt defineret ud fra en betragtning om der foreligger en forening⁹³, dennes formålmæssige aktiviteter og dennes antagede sigte ved analog

⁹⁰ Ole Hasselbalch s. 211 , FT 1993-94 Bind 1 Tillæg A Spalte 1670.

⁹¹ U 1928 1011.

⁹² Søren Friis Hansen og Jens Valdemar Krenchel: Selskabsret 3, Personsselskaberne s. 282.

⁹³ Hasselbalch Definition på en forening, Ole Hasselbalch: Foreningsret S. 27.

anvendelse af sigtet for I/Ser⁹⁴. Som det kan ses, adskilles foreningerne fra de andre samvirke former ved udeblivelsen af ret til formuegoder. Af det kan der så konkluderes, at samvirker hvortil deltagelse giver ret til formuegoder, rent definatorisk ikke kan være foreninger. Der bør derfor også ligges vægt på deltagernes motiver for at deltage i samvirket og ikke bare foreningens formål og sigte, for at belyse foreningens natur og dermed hvilken type den her.

Der synes et udvidet formålkrav for foreningerne. I traditionelle samvirkeformer skal det vedtægtsmæssige formål udelukkende definere hvordan samvirket søger at opnå økonomisk gevinst for deltagerne. I en ideel forening skal både formålet med foreningen være ideelt i mens de underliggende aktiviteter skal være af almennyttig karakter⁹⁵. Hvis ikke en aktivitet kan karakteriseres som almennyttig, vil den i denne fremstilling være erhvervsdrift, eftersom sondringen i mellem de forskellige foreningsformer i princippet kun indeholde de to typer af aktiviteter.

2.4 Økonomisk Interesse som begreb.

Som det fremgår af kapitel 1, adskilles de forskellige foreningstyper ved hvorvidt de har til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser⁹⁶. Dog definerer reguleringerne ikke hvad der juridisk kan betegnes som økonomiske interesser. Til denne fremstilling vil der blive sondret i mellem hvordan formålet påvirker deltagernes økonomiske interesser både direkte og indirekte. Eftersom foreninger, som udgangspunkt, ikke har en ejerkreds, vil deltagerne være foreningens medlemmer.

Den direkte påvirkning af deltagernes økonomiske interesser kan forstås som opnåelse af ret til formuegoder, udlodning, overskudsdeling eller ret til likvidationsprovenu⁹⁷. Eftersom deltagerne i foreningsformerne ikke opnår ejerskab eller andel i foreningens formue, vil der i denne fremstilling blive fokuseret på de indirekte effekter⁹⁸. Formuen tilhører formålet, også ved foreningens eventuelle ophør ved likvidation. Det underliggende aftaleforhold bør inddrages til belysningen. I denne afhandling forstås direkte økonomiske interesser som andel i eventuelt driftsoverskud⁹⁹ eller anden berettigelse til positiv pengestrøm. Der bør ikke sondres hvorvidt deltagelsen er rentabel i den henseende, ligesom ejerandele ikke behøver være rentable.

⁹⁴ Søren Friis Hansen og Jens Valdemar Krenchel: Selskabsret 3, Personsselskaberne s. 282 midt for.

⁹⁵ Såfremt noget ikke er almennyttigt aktivitet, er det erhvervsdrift.

⁹⁶ Eksempelvis LEV. §1 stk.1 og LFVF § 2.stk 1. nr.1

⁹⁷ FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1670.

⁹⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 27 punkt 8.

⁹⁹ Andelsforenings-betragtning, Sindballe S.97, samt FT 1993-1994 Tillæg A spalte 1670

De indirekte økonomiske interesser kan have forskellig art og er i enkelte tilfælde blevet defineret i dansk ret. Forbrugsforeninger er en god fremstilling. Formålet med disse er hovedsageligt at skabe værdi ved større indkøbsaftaler og på den måde opnå rabat for dennes medlemmer¹⁰⁰. Dette var også synspunktet i U.2003.296/2H, at foreningen udover et ideelt formål også havde til formål at skabe fordele for dennes medlemmer via rabatordninger blandt andet. Dette formål var optaget i foreningens vedtægter. Som det fremgår af forarbejderne til LEV, er bonus og rabatordninger omfattet af begrebet¹⁰¹. I U.1979.451ØOE, fandt domstolen at et taxabestillingskontor var bogføringspligtig, selvom denne ikke direkte søgte at fremme deltagerens økonomiske interesser. Retten udtalte at "*Kontorets drift tillige at være led i en rationel økonomisk fordelagtigt tilrettelæggelse af de tilsluttede vognmænds virksomhed*"¹⁰². Af dette forhold vil administrationskontorer og servicevirksomheder også have til formål at fremme deltagerens økonomiske interesse¹⁰³. Dommen omhandlede hvorvidt Taxabestillingskontoret var bogføringspligtig efter bogføringsloven §1. Det kan derfor konkluderes, at såfremt et samvirke er bogføringspligtig, kan der sås tvivl om hvorvidt der er tale om en ideel forening. Forarbejderne til både LEV og LFVF indeholder ingen definitioner eller afgrænsninger for hvad der ligger i begrebet, blot at bonus og rabatordninger er omfattet af begrebet¹⁰⁴.

Af dette må de ovennævnte forhold, kan det forsøges at udlede hvad der ligger i begrebet at have til formål at fremme deltagerens økonomiske interesser:

Et formål der på en hvilken som helst måde søger at påvirke deltagerens formue positivt enten via overskudsoptimering eller omkostningsminimering.

¹⁰⁰ U.2003-296.H2 FDM-Dommen.

¹⁰¹ FT 1993-94 Tillæg A bind 1 Spalte 1670

¹⁰² Østre Landsrets udtalelse.

¹⁰³ Ole Hasselbalch: Foreningsret side 473.

¹⁰⁴ FT 1993-1994 tillæg A bind 1 spalte 1670

2.5 Foreningsdrift kontra erhvervsdrift.

Der bør laves en vigtig sondring i mellem hvad de forskellige foreninger har af faktiske aktiviteter. En ren ideel foreninger har som udgangspunkt kun sociale, almennyttige aktiviteter og formål. Der findes ingen umiddelbar definition på hvad der kan karakteriseres som disse aktiviteter. Der må derfor laves en form for afgrænsning. Til brug for analysen af problemstillingen i denne fremstilling, kan der drages en negativ afgrænsning og der findes kun to typer af aktiviteter i denne fremstilling; De foreningsmæssige og de erhvervsdrivende. Det skal selvfølgelig understreges at det forhold kun gælder i denne fremstilling og udelukkende til kvalifikationsformålet, hvor der effektivt kun findes de to aktiviteter som skal anvendes til at adskille de opgivne foreningstyper fra almindelige selskaber.

Lige som en forening ikke er defineret effektivt i dansk ret, er ideel foreningsaktivitet heller ikke defineret. Der findes umiddelbart ingen definition på hvad der kan karakteriseres som et ideelt formål. Diskussionen om almennyttighed er til en begrænset udstrækning behandlet i Skatteretten¹⁰⁵. Det antages i denne fremstilling, at institutioner der kan opnå godkendelse ved skatteministeriet til at modtage fradragsberettigede ydelser, også vil være at anse som ideelle i foreningsretten. Forarbejderne til LEV undtager ydermere også foreninger med Sociale, politiske, kulturelle eller humanitære formål undtages for registreringspligten¹⁰⁶, betinget af at lovens §1 stk.1 ikke er opfyldt. Ved forslaget til forordningen om den Europæiske fond¹⁰⁷ blev begrebet almennyttigt udvidet til at omfatte menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal med mere. Foreningsaktivitet vil i denne fremstilling være antaget til at være alt andet end erhvervsdrift. Såfremt noget ikke kan anses som erhvervsdrift, må dette være at anse som foreningsdrift.

Begrebet erhvervsdrivende er ligesom almennyttigt ikke generelt defineret i dansk ret. I hvert henseende hvor der skal tages stilling til om en given aktivitet er erhvervsdrift, opstiller reguleringen sine egne kriterier. En generel betragtning synes i at begrebet beror på hvorvidt samvirket erlægger varer, tjenesteydelser eller immaterielle rettigheder i mod vederlag¹⁰⁸, sælger eller udlejer fast ejendom¹⁰⁹ eller udøver bestemmende indflydelse i et A/S eller Aps der har den type formål¹¹⁰. Almindelige kontingent indbetalinger er ikke at erlægge en tjeneste ydelse eftersom der i de fleste tilfælde ikke bliver erlagt en modydelse.

¹⁰⁵ Juridisk vejledning C.A 4.3.5.2 Løbende ydelser til godkendte foreninger mv. og religiøse samfund.

¹⁰⁶ Ole Hasselbalch: Foreningsret S 471: Folketingstidende 1993-1994 Tillæg A Spalte 1664.

¹⁰⁷ COM (2012) 35 Final af 2.8.2012

¹⁰⁸ LEV § 1 stk.3 nr.1., LEF §2 stk. 1. nr. 1, BL §2 stk.1

¹⁰⁹ LEV §1 stk.3 nr.2 og LEF §2 stk.2 nr.2

¹¹⁰ LEV §1 stk.3 nr. 3 og 4.

De to aktiviteter bør i foreninger betragtes relativt og hvor stor andel de fylder¹¹¹. En mindre erhvervmæssig aktivitet kan accepteres, så længe det associeres med formålet. For at illustrere kan en ideel forening have salg af forskellige effekter (krus, askebægre mv.)¹¹² og være bogføringspligt men uden at være registreringspligtig efter gældende regler, såfremt dette ikke har til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser. Den samme betænkning gør sig gældende på fonde, hvor der tillades erhvervsdrift i begrænset omfang¹¹³.

2.6 Relationen i mellem økonomisk interesse og Erhvervsdrift.

Har til formål at fremme deltagerens økonomiske interesser gennem erhvervsdrift.

Som LEV §1 læses, skal der være en relation i mellem erhvervsdriften og den økonomiske interesse, såfremt man fortolker ordlyden i §1 strengt. Dette kan umiddelbart være svært at afgøre de foreninger, hvor der er blandet aktivitet. I U.2003.296/H2 var foreningens erhvervsdrivende aktiviteter som udgangspunkt adskilt fra foreningsdriften via andre virksomheder ejet af foreningen. Dette fritager imidlertid ikke foreningen¹¹⁴, men højesterets udtalelse giver et interessant bidrag. Sagsøger påstod at foreningen ikke stod for erhvervsdriften, der var udskilt både via andre selskaber under foreningen, men også at foreningen ikke selv stod for at erlægge ydelserne. Højesteret udtale ved stadfæstelse, at foreningens regnskaber viste, at foreningens relative indtægter fra foreningsdriften og erhvervsdriften viste en sammenhæng. Eftersom foreningens indtægter fra erhvervsdrift var af ikke uvæsentlig karakter, måtte denne antages at finansiere foreningsdriften. Af dette kan udledes flere konklusioner. Såfremt en forening har blandet aktivitet er det ikke tilstrækkeligt at udskille aktiviteten til et kapitalselskab¹¹⁵ og at det skal bero på en konkret vurdering af regnskabet som helhed¹¹⁶. Sagsøgte gjorde gældende og fik medhold i, at indtægterne fra erhvervsdriften oversteg udgifterne til de ideelle formål, hvorfor først nævnte nødvendigvis måtte være anvendt til at fremme deltagerens økonomiske interesse¹¹⁷. Om hvorvidt der er sammenhæng mellem erhvervsdriften og de økonomiske interesser, beror på en konkret helhedsvurdering ud fra omstændighederne. Forarbejderne til LEV påpeger at visse ideelle foreninger, selvom de driver erhvervsdrift, er undtaget registrering eftersom denne ikke kan anvendes at fremme deltagerens

¹¹¹ U.2003.296/2H FDM-dommen: Erhvervsdriften var Efter aktiviteternes omgang ikke af underordnet betydning

¹¹² Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 472.

¹¹³ Jf. LEF §2 stk.2

¹¹⁴ Jf. LEV §1 stk.3 nr.3 og 4.

¹¹⁵ Jf. LEV § 1. Stk 3 og 4.

¹¹⁶ U.2003.296/H2: Omsætning på 126 mio. kr, hvor af de 43 mio. kr. var fra erhvervsdrift.

¹¹⁷ U.2003.296/H2.

økonomiske interesser¹¹⁸. Dette påpeger endvidere at der skal være en relation i mellem erhvervsdriften og de økonomiske interesser der fremmes.

¹¹⁸ FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1664: Branche foreninger inden for Landbrug, Industri, Handel, Service mm.

Kapitel 3.

3.1 Indledning.

For at illustrere de i kapitel 2 angivende problemstillinger i foreningsretten, er der i denne afhandling udarbejdet en case til belysningen. Modellen som er opgivet i kapitel 1 vil derefter blive anvendt for at drage en konklusion på, hvilken type forening der er tale om.

3.2 Casen

Dette afsnit vil beskrive den situation som afhandlingens problemstilling agter at undersøge. De regnskabsmæssige tal, omsætning og aktiver, er udelukkende indsat til diskussionsformål og bør ikke anses som en grænseværdi for foreninger.

Foreningen.

Casen illustrerer en situation hvor en ideel forening har flere formål og aktiviteter dækker over alle 4 af de opgivne foreningstyper. Der er som nævnt i kapitel 1 tale om en fiktiv forening med inspiration fra konkret samvirkeform i det danske foreningsliv. Casen er skrevet med udgangspunkt i de kvalifikationsfaktorer som synes at være relevante i foreningsretten historisk set. Afsnittet nedenfor vil, med udgangspunkt i litteraturen, søge at afdække de konkrete forhold i en forening, der vil påvirke en domstols retlige kvalifikation af denne.

Organisation.

Foreningen er dannet i midten af 1930erne. Dennes medlemskreds er varierende igennem årrækken og medlemmerne udtræder og indtræder løbende. Medlemmerne kan deles op i to typer, politiske og administrative medlemmer. De politiske medlemmer er privatpersoner mens de administrative medlemmer er mindre ideelle foreninger. De administrative medlemmer opererer inden for en i vedtægterne bestemt branche og kun foreninger af denne type kan optages. De personlige medlemmer udgør et overvejende flertal af det samlede antal medlemmer. Foreningens vedtægter dikterer en demokratisk styreform med en demokratisk valgt bestyrelse og formand for denne. Bestyrelsen er som helhed frivillig uden vederlag, bestående af repræsentanter med både politisk og administrativ tilknytning. Formanden sidder som såkaldt arbejdende formand og fungerende direktør. Foreningen er blot CVR-registreret som en forening og ikke registreret ved Erhvervsstyrelsen. Foreningen identificerer sig ud ad til som social-økonomisk. Dette forhold er ikke opgivet i foreningens vedtægter, men elementer for LRSV er inddraget i vedtægterne. Denne er ikke registreret efter LRSV. Foreningen har ingen reel ejer og ingen af deltagerne hæfter personligt, ubegrænset eller solidarisk.

Formålet og sigtet.

Formålet med foreningen er defineret i dennes vedtægter som at bistå, oprette, drive og forbedre forhold for foreninger med et specifikt formål under en nærmere bestemt filosofisk tankegang. Den betegner sig selv som en serviceorganisation. Underforeningerne som denne søger at oprette har et socialt, almennyttigt formål og er non-profit. De politiske medlemmer er motiveret af personlig interesse for formålet, mens administrative medlemmer bliver det i kraft af deres tilknytning til den filosofiske tankegang. Administrative medlemmer er samtidigt arbejdsgivere inden for en specifik branche, og foreningens medlemmer arbejder igennem foreningen sammen via de sociale aktiviteter. Foreningens vedtægter tilsigter at yde støtte til medlemmerne via tilskud og bidrage til andre foreninger med almennyttige formål. Vedtægterne nævner intet om at fremme økonomiske interesser for medlemmerne, men ser det som en naturlig del af det politiske arbejde og det overordnede formål. Der er ikke defineret noget sigte i vedtægterne.

Aktivitetsprofil.

Foreningen beskæftiger sig med en række aktiviteter af blandet karakter; sociale, politiske og administrative. De sociale aktiviteter omhandler netværksmøder, vidensdeling og sociale projekter. De politiske aktiviteter beror på en kollektivistisk tankegang som en interesseorganisation for at fremme og udbrede anvendelsen af den bestemte filosofiske tankegang inden for den specifikke branche. Foreningen tegner blandt andet overenskomster på vegne af sine medlemmer med en fagforening på området. Disse to aktiviteter har historisk været foreningens hovedaktivitet men senere i foreningens eksistens er disse af næsten ubetydelig størrelse. Både politiske og administrative medlemmer kan deltage og drage fordel af disse aktiviteter. Deltagelse i sociale aktiviteter er valgfrit i mod beskedne vederlag udover årligt kontingentbetaling. Der er et mindre antal personer ansat til at varetage de politiske og sociale aktiviteter.

De administrative aktiviteter er foreningens hovedaktivitet i alt overvejende grad. Aktiviteterne består i at administrere medlemmerne økonomisk, yde juridisk bistand og stå for rapportering til offentligheden. Denne service bliver ydet i mod vederlag fastsat ud fra medlemmets størrelse. Ved medlemskab er det ubegrænset adgang til anvendelse af de to ydelser. Denne aktivitet bliver betalt af de administrative medlemmer som et såkaldt administrationsbidrag og er en aftale særskilt fra de politiske indmeldelser. Der stilles i aftalen krav til medlemmerne om at anvende den filosofiske tankegang i deres daglige drift. I takt med at foreningen oparbejder en hvis størrelse og kapital, begynder denne at købe erhvervsjendomme med henblik på udlejning til dennes medlemmer. Foreningen køber blandt andet ejendomme af dennes

medlemmer for at udleje dem, når dette anses for at være optimalt for begge parter. Dette bliver gjort som, efter foreningens opfattelse, en naturlig del af foreningens formål. Foreningens vedtægter indeholder nærmere bestemmelser om køb og salg af fast ejendom. Foreningen bliver med tiden så stor at den har kraft til at forhandle kollektive prisaftaler på en række ydelser af blandet karakter på vegne af dennes medlemmer. I visse tilfælde er det foreningen selv der fakturerer foreningens medlemmer på vegne af leverandørene. I forlængelse af dette, har foreningen et ikke uvæsentligt antal ansatte til at betjene medlemmerne i den administrative aktivitet.

Økonomi.

Foreningen modtager ingen offentlige tilskud. Foreningens indtægter er ligesom aktiviteterne af blandet karakter. Indtægterne fra sociale aktiviteter er af beskeden karakter og underskudsgivende. Der er ingen indtægter fra de politiske aktiviteter, da dette udelukkende er en udgiftsgivende aktivitet. Foreningens indtægter fra kontingenter kan henvises til disse formål. Det skal bemærkes at kontingenterne ikke er fradragsberettigede for medlemmerne¹¹⁹. Foreningen modtager ingen donationer eller legater, eftersom den ikke har behov for det.

Foreningen drives næsten udelukkende af indtægter fra de administrative aktiviteter. Indtægterne fra kontingenter er kun af symbolsk betydning for foreningens drift. Foreningen har som nævnt tidligere opkøbt en række erhvervsjendomme med henblik på udlejning til dennes medlemmer, hvorfor denne også har indtægter fra husleje. Foreningen får udarbejdet en kommissionsaftale på de ydelser, hvor deres medlemmer får rabat. Foreningen omsætter årligt for ca. 45. mio kr.

Regnskabet som foreningen udarbejder adskiller ikke indtægtskilder eller udgiftsposter i mellem de politiske og de administrative aktiviteter. Disse bliver kun indregnet som henholdsvis nettoomsætning, lønninger og andre omkostninger. Foreningens lønninger til ansatte i den administrative aktivitet er ubetinget den største omkostning.

Foreningen har i kraft af dennes opkøb af erhvervsjendomme en væsentlig balancesum, der hovedsageligt består udlejningsejendomme og langfristet gæld til disse. Denne ligger i omegnen af 40 mio kr.

¹¹⁹ I forhold til LL §8A, §13 eller Juridisk Vejledning C.A.4.3.5.2.

Foreningen er i sin egen opfattelse ikke omfattet af LEV og er derfor ikke årsregnskabspligtig. Dette betyder at denne ikke er registreret i ES eller har indsendt hverken årsregnskaber eller undtagelseserklæringer efter ÅRL.

3.3 Samvirkeformen.

For at fastslå om der foreligger en forening, er der som nævnt i kapitel 1 taget udgangspunkt i Hasselbalch foreningskriterier¹²⁰. Det kan ikke anfægtes hvorvidt at punkterne 1, 3,4,5 og 7 er opfyldt. Der foreligger en aftalt vedtægt om at drive en forening af en hvis varighed med en demokratisk valgt bestyrelse. Dog kan der stilles spørgsmålstegn ved om punkterne 2, 6 og 8 er opfyldt.

2) Formål af ideel Karakter.

Foreningen deler effektivt sine medlemmer op i de to typer, politiske og administrative. Derfor bør det være naturligt at dele formålet med foreningen op i de to og afveje dem overfor hinanden. Formålet med den politiske del, at forbedre forhold for foreninger af en vis karakter, kan som sådan godt ses for ideelt, eftersom medlemmerne er ideelle. Der er en indirekte sammenhæng i mellem formålene. En anden betragtning, som nævnt i kapitel 2, ville være om foreningen kunne blive godkendt til at modtage fradragsberettigede løbende ydelser¹²¹. Betingelsen er at foreningen skal være *”nyttig ud fra den opfattelse, der er almindeligt fremherskende i befolkningen”*. I dette tilfælde bliver det antaget at foreningen kan opnå godkendelse via dennes medlemmers ideelle formål. Dermed anses de sociale aktiviteter at have formål af ideel karakter.

Dog rejser foreningens formål til at forbedre forholdene for dennes medlemmer imidlertid en problemstilling. Dette bærer tydelige karakteristika af en arbejdsgiverforening, da den arbejder for at fremme anvendelsen af den filosofiske tankegang og at forbedre medlemmernes forhold via offentlige myndigheder¹²². Eftersom arbejdsgiverforeninger definatorisk arbejder for at fremme medlemmernes

¹²⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.27

¹²¹ Juridisk Vejledning: C.A.4.3.5.2: Løbende ydelser og gaver til godkendte foreninger mv. og religiøse samfund.

¹²² Ole Hasselbalch: Dansk Foreningsret s. 475 og 476.

økonomiske interesser¹²³, så dette tvivl om hvor ideelt formålet i virkeligheden er. Det skal påpeges at foreninger der kan modtage løbende ydelser og gaver ikke er omfattet af loven¹²⁴

Problemet i den konkrete foreninger er det formål at oprette og administrere. Dette formål er principielt ikke typisk foreningsaktivitet, men derimod en ydelse der udbydes på et marked med åben konkurrence¹²⁵. Der bør her ses konkret på forholdet i mellem de 2 formål, da at servicere foreninger ikke kan karakteriseres som et ideelt formål. Dette formål vil blive uddybet forneden i afsnit 3.3.

7) Oversigt over medlemmerne.

Om end at der foreligger en sådan oversigt, bør denne være naturligt delt op i politiske og administrative medlemmer. Disse bør, i denne fremstilling, tydeligt adskilles da de knytter sig til forskellige aktiviteter og formål. De privatpersoner der deltager som medlemmer vil være knyttet til det sociale og politiske formål, mens foreningerne i den administrative del være knyttet til serviceorganisationen. Såfremt der ikke foreligger en klar adskillelse kan der sås tvivl om hvorvidt dette er opfyldt. For diskussionens skyld, antages det at oversigterne viser en klar adskillelse af medlemmerne. Det kan hertil samtidigt påpeges, at foreningens administrative medlemmer opererer i en specifik branche, hvilket er optaget som krav for medlemskab i foreningens vedtægter¹²⁶.

8)Foreningen udskiller en særlig formue som ikke tilhører medlemmerne.

Medlemmerne har på intet tidspunkt ret til foreningsformuen. Dog rejser flere forhold i foreningen spørgsmål. Foreningen yder kredit og tilskud i særlige situationer til dennes medlemmer. Dette forhold giver ikke ret til formuegoder i traditionel forstand, men muligheden foreligger. Dette forhold er umiddelbart ikke nok til at underkende foreningens eksistens, men bidrager til konklusionen senere.

Til trods for de 3 kritik punkter for oven, lever foreningen stadig op til kriterierne, og må antages at være en forening, hvorfor foreningsretten finder anvendelse.

¹²³ Jf. LFVF §2 stk.1

¹²⁴ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 476, Jf. FT 1983-84 2 samling tillæg B sp.1180

¹²⁵ KMD, Revisionshuse, Advokatkontorer udbydere samme ydelse.

¹²⁶ Foreninger skal have en fast medlemskreds og ikke være åbne for alle og enhver jf.U.1926.129 (Ø) Adlon-Klubben: Foreningen blev ikke anerkendt, da den stod åben for alle og en hver blandt andet.

Endvidere kan det konkluderes at foreningen er en selvstændig juridisk enhed efter den adfærdsbetingede retssubjektivitet¹²⁷. Den fungerer både som en forening i sig selv og for omverdenen, hvorfor den i foreningsretten vil blive anset som et selvstændigt retssubjekt. Imidlertid er den registreringsbetingede retssubjektivitet i LEV irrelevant, eftersom foreningen er dannet før LEV træder i kraft¹²⁸.

3.4 Formål og sigtet.

Som nævnt i kapitel 2 bør der drages en klar adskillelse imellem foreningernes formål og sigte, efter som det er de 2 parameter der adskiller de forskellige foreningstyper ad.

Foreningens vedtægtsmæssige formål kan opdeles således:

- Det overordnede: At oprette, bistå og forbedre forholdene for medlemmerne.
- At servicere medlemmernes økonomiske og juridiske forhold
- At købe og udleje fast ejendom.
- At yde økonomisk tilskud og støtte til medlemmerne.

Foreningen varetager derudover en række formål der ikke er opgivet i vedtægterne. Den ser disse som værende en naturlig del af foreningens overordnede formål.

- At arbejde for stordriftsfordele og rabatter for dennes medlemmer.
- At yde kredit til dennes medlemmer.

Formålet med den givne forening er blandt andet at oprette, bistå og servicere dennes medlemmer. Dette gøres via en blanding af aktiviteter, der i denne sondring adskilles i politiske og administrative. De politiske aktiviteter udgør som beskrevet en beskeden del af aktiviteten, men er samtidigt det overordnede formål. Dog må de politiske aktiviteter medføre at foreningen, som udgangspunkt, har formål som en arbejdsgiverforening. Dette kan ses i lys af at den forhandler overenskomster på vegne af dennes medlemmer. Foreningen har til formål at fremme en bestemt filosofisk tankegang inden for dennes medlemmers erhverv, at varetage medlemmernes interesse overfor offentlige myndigheder og at gøre dette i en kollektivistisk tankegang. Dette formål er ikke direkte opgivet i foreningens vedtægter, men udledt af foreningen som en naturlig del af det overordnede formål. Dette formål rejser dog en problemstilling. Eftersom den forhandler overenskomster på vegne af dennes medlemmer, agerer den som

¹²⁷ Ole Hasselbalch Foreningsret s.27: Gengivet i kapitel 1, kriterier for at domstole vil anerkende en forening som en forening.

¹²⁸ FT:1993-94 Tillæg A bind 1 spalte 1665: Eksisterende Virksomheder mister ikke retssubjektiviteten.

arbejdsgiverforening, om end dette er i beskedent omfang. Arbejdsgiverforeninger har som udgangspunkt ideelle formål, men er omfattet af LFVF kapitel 13¹²⁹. Som det kan læses i casen er denne ikke registreret efter LFVF, men dette formål vil medføre at foreningen er omfattet af loven. Dette forudsætter at foreningen har til formål at *”virke for udvidet anvendelse af et fælles produkt, at fremme kvaliteten af det produkt, at vare tage medlemmernes interesse over for myndigheder og at fremme et godt kollegialt samarbejde*¹³⁰”. Det må almindeligt antages at foreningens opfattelse af det politiske formål er omfattet af denne definition, hvorfor dette kan være ideelt, så længe økonomiske interesser ikke fremmes. Især medlemmernes forhold over for offentlige myndigheder vil være en naturlig del af et politisk foreningsarbejde. De sociale aktiviteter der omfatter networking og vidensdeling må antages at leve op til definitionen på almennyttig.

Dog har de administrative aktiviteter en anden karakter end de politiske. Som beskrevet i casen kalder foreningen sig selv for en serviceorganisation og varetager derfor en række opgaver for dennes medlemmer, herunder administration af medlemmernes økonomi og juridiske forhold. I dette forhold vil den ideelle karakter af medlemmerne ikke påvirke foreningens formål. Eftersom disse aktiviteter udbydes i det åbne marked, kan det ikke karakteriseres som at være et ideelt formål efter almennyttighedsbetragtningen¹³¹. Dette formål synes lignende det i dommen mod Taxabestillingskontoret¹³². Da den underliggende aktivitet ved administrationsaktiviteten kan sammenlignes med den for bestillingskontoret, blot for arbejdsgivere og ikke selvstændigt erhvervsdrivende, kan det konkluderes at dette formål ikke er af ideel karakter.

Foreningen har vedtægtsmæssigt til formål at yde økonomisk tilskud til dennes medlemmer. Dette forhold rejser flere interessante spørgsmål. Ved at yde tilskud og støtte andre foreninger, kan det argumenteres for at denne er *alment velgørende*. Eftersom juridisk vejledning betegner alment velgørende foreninger, som foreninger der *udelukkende* støtter almennyttige foreninger økonomisk, kan foreningen ikke betegnes som alment velgørende, da den har anden aktivitet¹³³. Det forhold at det udelukkende sker til dennes egne medlemmer påpeger samtidigt, at der kan sås tvivl om hvorvidt det er alment velgørende.

¹²⁹ Jf. LFVF §2.

¹³⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 475 og 476.

¹³¹ Juridisk Vejledning: C.A.4.3.5.2:

¹³² U.1979.451ØOE: Taxabestillingskontor var bogføringspligt, eftersom det indirekte søgte at påvirke deltagernes økonomiske interesser.

¹³³ Juridisk Vejledning C.A.4.3.5.2 og BEK nr. 282 af 26/03/2014

Foreningen anser at købe og udleje fast ejendom som en naturlig del af dennes overordnede formål. Som beskrevet i kapitel 2 kan foreninger have blandede formål og aktiviteter. Udlejning af fast ejendom kan på intet tidspunkt anses for at være et ideelt formål¹³⁴, selvom dette måtte være en del af ordlyden *oprette*. Som det kan ses af adskillige bestemmelser, kan udlejning af fast ejendom som udgangspunkt ikke anses for at være et ideelt formål.

For at belyse formålene yderligere, kan foreningens medlemmer med rette deles op i de 2 typer, politiske og administrative, i kraft af disse interesse for deltagelse. Det er to separate aftaler og vidt forskellige formål der varetages. De politiske medlemmer kan med rette tilknyttes det overordnede politiske formål med at forbedre forholdene for medlemmerne og dermed den årlige kontingent betaling. Derimod er de administrative medlemmer deltagere i de administrative formål, som foreningen betegner som serviceorganisationen. Der kan i retspraksis synes en klar adskillelse af de underliggende aftaler og den tilknyttede interesse for deltagelse¹³⁵¹³⁶. Det faktum at der findes to aftaler og flere formål påviser klart at formålet med foreningen er af blandet karakter hvor nogle ikke kan karakteriseres som Ideelle. I traditionelle medlemsforhold reguleres udmeldelse og eksklusion via foreningens vedtægter såfremt der ikke er retskrav på optagelse¹³⁷. Administrationsaftalerne er derimod en gensidigt bebyrdende aftale og vil nødvendigvis være reguleret af den traditionelle aftaleret. Det at foreningen har to typer af medlemmer, hvis aftaler er reguleret forskelligt, er med til at drage formålets ideelle karakter i tvivl. En såkaldt "ren" ideel forening vil som udgangspunkt hovedsageligt kun have aftaler om medlemskab¹³⁸. For de administrative medlemmer relaterer medlemskabet sig nærmere som et køb af en serviceydelse, hvor til de underordnede formål i foreningen skaber værdi for det enkelte medlem. Eftersom medlemmerne er opdelt, aftalerne om deltagelse adskilt og interessen i deltagelse tydeligvis forskellige, burde foreningen også havde adskilt formålene effektivt, såfremt den skulle betragtes som værende en ren ideel forening. Eftersom de interesser som foreningen varetager for de administrative medlemmer kunne varetages af en erhvervsdrivende, må det antage af administrationsaftalerne er reguleret af aftaleretten og køberetten¹³⁹.

¹³⁴ Definitionen på erhvervsdrivende i LEV §1 stk.3 nr. 2 og LEF §2 stk.1 nr. 2

¹³⁵ U 1928.1011: Nøre Halne Kørselsforening: Kontingent gav kun ret til køb af andre ydelser, anvendelse diktere størrelsen af bidraget og U 1926, 129 (Ø) Adlon: Entreindtægter uforholdsmæssige i forhold til kontingenter.

¹³⁶ Indtægterne fra disse skal også adskilles, gennemgås nærmere i afsnit 3.6

¹³⁷ Ole Hasselbalch: Foreningsret S. 179.

¹³⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.409: Medlemspligter

¹³⁹ Eksempelvis: Købelovens §4 om handelskøb imellem erhvervsdrivende.

Foreningen har ikke vedtægtsmæssigt til formål at opnå stordriftsfordele gennem såkaldte samarbejdsaftaler. Den ser det som en naturlig del af det overordnede formål. Disse stordriftsaftaler er kun relevant for de administrative medlemmer. Dette underformål kan på intet tidspunkt karakteriseres som ideelt eller almennyttigt men af ren økonomisk karakter¹⁴⁰. Det forhold at foreningen modtager kommission af ydelserne leveret påpeger samtidigt at denne har formål som en forbrugsforening.

Foreningen yder i særlige tilfælde kredit til dennes medlemmer. Såfremt dette ikke er relateret til foreningens egne ydelser¹⁴¹, vil dette kunne anses som værende finansiell virksomhed. Selvom foreningen har til formål at støtte dennes medlemmer økonomisk, kan dette ikke involvere nogen former for kredit i relation til det ideelle formål. Der skal igen ses på naturen og omfanget af dette formål.

Som beskrevet er sigtet ikke defineret i foreningens vedtægter og må udledes ud af de i fra den i kapitel 2 nærmere definerede sigtebetragtning. Det skal påpeges at foreningen anser dens sigte som en ideel forening, da den i sin egen opfattelse varetager et ideelt formål. Dette forhold kan muligvis gøres gældende for de politiske medlemmer men ikke for de administrative. På baggrund af medlemmernes interesser i deltagelse synes der en adskillelse. Som beskrevet vil en ideel forenings sigte være at varetage deltagernes ikke økonomiske interesser gennem foreningsaktivitet. Dette sigte varetages delvist i foreningen, dog kun for de politiske medlemmer som privat personer. Den politiske del af foreningens formål har som beskrevet i casen været det overordnede formål og der var ved stiftelsestidspunktet ingen økonomiske interesser involveret. Dette skifter overtid, hvorfor sigtet også skifter karakter over tid.

For de administrative må det antages at økonomiske interesser tilsigtes til en hvis udstrækning. I U.1979.451ØOE, blev det fastlagt at taxabestillingskontoret var *"et led i en rationel, økonomisk fordelagtigt tilrettelæggelse af de tilsluttede vognmænds virksomhed"*. Dette omfattede også administrationskontorer og lignende. Der af kan det udledes at foreningen i en udstrækning tilsigter økonomisk interesse for dennes medlemmer alene af sit virke. Den økonomiske interesse bliver gennemgået yderligere fornedet, men ud fra denne betragtning vil der være tale om en økonomisk forening og den ideelle kan udelukkes. I U2003.296/H2 havde foreningen ikke aftalt et sigte, men udledt af dennes formålsbestemmelser synes det klar at foreningens medlemmers økonomiske interesser sigtedes fremmet¹⁴² og kunne derfor ikke

¹⁴⁰ U.2003.296/H2. Foreningens overordnede formål var ideelt, de enkelte af økonomisk karakter, herunder rabatordninger.

¹⁴¹ Eksempel: Udskudt betalingsfrist på Kontingenter eller andre ydelser relateret til foreningsdriften.

¹⁴² U2003.296/H2 FDM-Dommen: ES påstand om vedtægtsdefinerede formål til varetagelse at varetage økonomiske interesser, herunder gratis juridisk bistand og teknisk service, rabatordninger mm.

karakteriseres som en ren ideel forening. Forholdet skal ses relativt i forhold til aktiviteterne ¹⁴³om det er sigtet med foreningen.

Ud fra sigtebetragtningen er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at definere foreningen som en af de opgivne foreningstyper. Den rene ideelle forening kan dog udelukkes, så vidt angår de administrative medlemmer, hvis økonomiske interesser indirekte varetages gennem foreningen virke i flere henseender¹⁴⁴. Både det faktum at foreningen er en såkaldt serviceorganisation og arbejdsgiverforening, udelukker den rene ideelle forening¹⁴⁵Hvorvidt foreningen er erhvervsdrivende bliver gennemgået særskilt, men medlemmernes interesse i deltagelse påpeger forskellige sigter. De privat personer der kun er tilknyttet via kontingent og social aktivitet, peger på sigtet som en ideel forening. Dog kan dette ikke være tilfældet for de administrative medlemmer. Til en hvis udstrækning bærer foreningens sigte præg af en produktionsforening, men eftersom der ikke er nogen overskudsdeling eller ret til likvidationprovenu, kan den ikke karakteriseres som en sådan¹⁴⁶. Såfremt foreningen er stiftet af deltagerne med dette konkrete sigte, ville det være at anse som en andelsforening. Dette er ikke tilfældet i casen, men en bidragende betragtning¹⁴⁷.

3.5 Aktivitetsprofil.

I kraft af at foreningen har to medlemstyper, har den også forskellige aktivitets typer. Disse er ikke adskilt og foreningen foretager det hele som helhed. Det politiske arbejder er ydermere af blandet karakter. Det er udelukkende de sociale aktiviteter som kan karakteriseres som ideel foreningsaktivitet.

Det politiske aktiviteter bliver både foretaget som interesse- og arbejdsgiver organisation, hvorfor der ikke kan være tale om en ren ideel forening i denne henseende. Der foregår samtidigt aktiviteter af ren social karakter i interesseorganisations øjemed ved forskellige arrangementer. Dette forekommer dog i ubetydelig grad for foreningen som helhed.

Som det kan ses tegner foreningen overenskomster på vegne af dennes medlemmer. Dette forhold er et typisk arbejdsgiverforening-foretagende. Afhængigt af hvilket omfang denne foretager det, vil denne

¹⁴³ U 2003.296/H2: Landsretten lagde til grund at aktiviteterne ikke var af ubetydeligt omfang, højesteret stadfæstede.

¹⁴⁴ Jf. U.1979.451ØOE.

¹⁴⁵ Jf.U.1979.451ØOE og LFVF §2 stk.1

¹⁴⁶Kristian Sindballe: Selskabsret 2 s.97: Overskudsdeling og likvidations-provenu samt FT 1993-94 Tillæg A bind 1 spalte 1670.

¹⁴⁷ Ingen ejerandele, Likvidations-provenu eller overskudsdeling afgrænser foreninger fra andre samvirkeformer, Hasselbalch Foreningskriterier nr. 8, Ole Hasselbalch Foreningsret s.27, Werlaufs Afgrænsing: Selskabretten 2: side 97.

aktivitet være omfattet LFVF¹⁴⁸. Så om end denne aktivitet vil være af ideel karakter, kan foreningen påpeges at være en økonomisk forening. Der her ses på det konkrete forhold og de underliggende aktiviteter. Det skal påpeges at denne aktivitet ikke er optaget i foreningens vedtægter, men at den ser det som en naturlig del af foreningens overordnede formål. Det er tydeligt at foreningen arbejder for *"et fælles produkt, at fremme kvaliteten af det produkt, at vare tage medlemmernes interesse over for myndigheder og at fremme et godt kollegialt samarbejde¹⁴⁹"*, om end i et beskedent omfang. Det bør her påpeges at denne gren af foreningens arbejde hænger tæt sammen med den juridiske bistand som foreningen også tilbyder.

Foreningens administrative aktiviteter består af en række ydelser, såsom økonomisk forvaltning og juridisk bistand i mod det såkaldte administrationsbidrag. Denne er i casen opgivet til at være hovedaktiviteten. Dette forhold slår om noget tvivl om der kan være tale om en ideel forening. I denne gren af foreningen er det svært at se at der skulle være tale om et typisk medlemskab af en forening. I mod medlemskab af foreningen varetager denne en række aktiviteter for de mindre arbejdsgivere. Denne såkaldte serviceaktivitet er en ydelse der bliver udbudt i et åbent marked¹⁵⁰. Derfor kan der ikke være tale om ideel foreningsaktivitet, men nærmere leveringen af en ydelse. I JF:U.1979.451ØOE var der tale om et taxabestillingskontor, hvis ydelse kan sidestilles med foreningens. I dommen blev der udtalt, at dette var *et led i en rationel, økonomisk fordelagtigt tilrettelæggelse af de tilsluttede vognmænds virksomhed*. At yde regnskabshjælp og juridisk bistand har det samme formål som taxabestillingskontorets aktivitet, hvorfor dette kan sidestilles. Foreningen udarbejder regnskaber, administrerer løn og planlægger budgetter. Budgetudarbejdelse er i praksis rationel fordelagtig tilrettelæggelse, og kan dermed ikke være ideel foreningsaktivitet. Det at der er tale om medlemmer og ikke kunder ændre ikke det forhold at der bliver erlagt en ydelse¹⁵¹ i mod vederlag. Dette forhold understreges yderligere af at administrationsbidraget fastsættes ud fra det enkelte medlems størrelse og dermed ydelsens omfang. Dette synspunkt gjorde sig gældende i U 1928. 552 og 1011, hvor medlemmerne i mod en relativt lille kontingent betaling fik ret til at anvende foreningens ydelser. Problemstillingen kan synes den samme som i Nørre Halne Dommen, men det konkrete forhold i mellem indtægterne bliver behandlet nedenfor. Den nævnte dom berør dog et andet spørgsmål, men synspunktet er i essensen det samme. På baggrund af ovennævnte kan den administrative del af foreningen ikke anerkendes som ideel foreningsaktivitet.

¹⁴⁸ LFVF § 2. stk 1: Arbejdsgiverforeninger, Fagforeninger og Andre faglige sammenslutninger

¹⁴⁹ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 475 og 476.

¹⁵⁰ Den samme ydelse leveres af andre samvirkeformer end foreningen.

¹⁵¹ U..1926.129 (Ø)Adlon-Klubben: Medlemmerne betalte for adgang, men betalte entre, to separate aftale forhold.

Som nævnt i casen, opkøber og udlejer foreningen fast ejendom til sine medlemmer og i særlige tilfælde køber ejendomme for at leje dem tilbage til medlemmerne. Som beskrevet er udlejning af fast ejendom anset som erhvervsdrivende aktivitet i flere henseender¹⁵². Det kan ikke konkluderes hvorvidt dette er foreningsaktivitet, da der skal ses forholdsmæssigt på i hvilket omfang foreningen gør det. Hvis det er af beskedent omfang for foreningen som helhed, vil dette ikke have effekt¹⁵³. Dog skal det understreges at der her er tale om erhvervsudlejning, hvorfor idealiteten i udlejningen synes tvivlsom.

Foreningen anvender sin størrelse til at opnå stordriftsaftaler med rabat på en række ydelser til dennes medlemmer, der relaterer sig direkte til deres drift og virke. Dette kan ikke karakteriseres som ideel aktivitet. Dette er ikke ualmindeligt i foreninger, men bør relateres sig direkte til foreningens virke¹⁵⁴ og være i relation til formålet. Det er samme forhold der gør sig gældende for forbrugsforeninger, hvilke pr. definition er erhvervsdrivende foreninger. Det skal påpeges at det ikke er foreningen selv der sælger ydelserne, men underleverandører. Dette forhold ændrer ikke umiddelbart at der ikke er tale om ideel aktivitet, men dette gennemgås nærmere i næste afsnit. Denne aktivitet er som udgangspunkt erhvervsdrivende¹⁵⁵.

Som gennemgået har foreningen aktiviteter af noget blandet karakter. Disse aktiviteter kan som helhed ikke karakteriseres som ideelle. Selvom de administrative medlemmer er mindre foreninger, driver foreningen kun ideel aktivitet i et beskedent omfang. Største delen af foreningens aktiviteter må derfor anses for at være erhvervsdrivende da de ikke er ideelle. Der bør klart adskilles i mellem aftalerne ved hver af aktiviteterne, da kontingentet for medlemskab kun tilknyttes til en ganske ubetydelig del af foreningens aktiviteter. Kontingentet støtter det politiske formål og giver adgang til sociale aktiviteter, men er af et beskedent omfang. I foreningens tilfælde har disse aktiviteter været grundlaget for dens eksistens tidligere, men over en årrække har den skiftet over til at have mindre og mindre ideelle aktiviteter. Hvis denne var stiftet med henblik på de administrative aktiviteter, kunne dette være for at omgå LEV og LFVF, hvilket ville

¹⁵² LEV §1 stk.3 nr. 2 og LEF §2 stk.1 nr. 2

¹⁵³ COM (2012) 35 Final af d.8.2.2012, Gennemgås i detaljer forneden samt LEF § 2 stk. 2

¹⁵⁴ U2003.296.H2-FDM Dommen- Sagsøgers påstand: Rabatordninger relaterede sig til det ideelle formål, ikke bestrædet af hverken landsretten eller højesteret

¹⁵⁵ U2003.296/H2-FDM Dommen: Deltagernes økonomiske interesser blev fremmet via erhvervsdrift, til trods for at foreningen selv ikke erlagde ydelserne.

betyde at foreningen kunne erklæres ulovlig men stadig have rets- og proceshabet¹⁵⁶. Det er endnu ikke muligt at påpege hvilken foreningsform der er tale om, men som nævnt tidligere kan foreningen ikke længere karakteriseres som værende en ren ideel forening.

3.6 Økonomi.

For at kunne belyse forholdet i mellem foreningens aktiviteter bør foreningens regnskaber, såfremt disse foreligger, tages med i betragtningen. Som beskrevet i kapitel 1 vil de forskellige foreningstyper have tydelige og ret adskilte regnskabsmæssige træk¹⁵⁷. De enkelte regnskabsposter er adskilt ud fra hvilke aktiviteter og formål disse vedrører som et led i analysen. Begrundelsen hertil findes i retspraksis¹⁵⁸

Først og fremmest bør der foreningens indtægter tages i betragtning. I dette tilfælde er indtægter der kan henvises til ideel foreningsaktivitet af ganske beskeden karakter. Dette skal ses relativt i forhold til indtægterne fra anden aktivitet. Synspunktet er forankret i retspraksis af flere domme. U1928.502 blev det lagt til grund for underkendelsen af foreningen, at *"foreningens udgifter i det væsentligste dækkes gennem den takstmæssige betaling for befordringen"*¹⁵⁹. Dette spørgsmål gik dog på hvorvidt foreningen var omfattet af reglerne for Rute- og Omnibus kørsel. Samme synspunkt blev gjort gældende i U1926.129 (Ø) Adlon-klubben hvor det blev påpeget i underretsdømmen at foreningens entre indtægter udgjorde 222.000 kr. over kontingentindtægterne på 40.000 kr. Dog skal det påpeges at spørgsmålet gik på hvorvidt formålet må foreningen var at omgå beværtningslovgivning. Begge sager påpegede dog, at foreningerne stod åbne for alle og en hver, hvilket var grunden til underkendelse. Dette er ikke tilfældet i casen, hvis medlemmer kun kan være ret specifikke foreninger. I U2003.296.H2 argumenterede sagsøgte med at indtægterne fra erhvervsdrift lå på 46 mio. kr. mens den samlede omsætning 126 mio. kr. og at dette ikke var af ubetydelig størrelse¹⁶⁰. Her af kan udledes at de ideelle foreninger bør ikke have indtægter fra anden aktivitet der overstiger indtægter fra kontingenter. Samtidigt kan de antages at indtægter fra erhvervsdrift ikke må overstige 36% af den samlede omsætning. I den konkrete case er foreningens indtægter hovedsageligt fra andet end kontingenter. Indtægterne er hovedsageligt fra administrative aktiviteter. Det skal påpeges at foreningen anser dette som ideel aktivitet, eftersom medlemmerne de administrere er ideelle. Som det kan

¹⁵⁶ Jf. U.1926.129 (Ø) Adlon-klubben: Forening stiftet udelukkende for at omgå gældende lovgivning beværtninger, Jf. U.1928. 1011: Foreningen stiftet udelukkende for at omgå forbud mod Rute- og Omnibus kørsel. I begge domme blev foreningens eksistens ikke underkendt, blot at de havde ulovlige formål.

¹⁵⁷ Gennemgået i Kapitel 1, Synspunkt fra U2003.296/H2.

¹⁵⁸ Blandt andet U.2003.296/H2 FDM-Dommen

¹⁵⁹ U 1928. 1011: Nøre Halne kørselsforening.

¹⁶⁰ U2003.296/H2: Landsretten udtalte, Højeste Ret stadfæstede med samme begrundelse.

ses i casen bliver foreningen drevet af de administrative aktiviteter, den såkaldte serviceorganisation. Som beskrevet for oven kan dette ikke karakteriseres som ideel foreningsaktivitet, men reel erhvervsdrift. Derfor kan foreningen til dels sammenlignes med FDM, Nøre Halne kørselsforening og Adlon-Klubben¹⁶¹, i hvilke domstolene ikke tog stilling til om der forelå foreninger, blot at disse formål var ulovlige.

Problemet omkring hvor stor en del af indtægter der må komme fra erhvervsdrift er kun behandlet i de 3 ovennævnte domme i dansk ret. Problemstillingen gør sig også gældende i fondsretten, hvor der foretages samme sondring i mellem erhvervsdrivende og almennyttige. EU-Retten vil påpege en noget lavere øvre grænse for indtægter fra erhvervsdrift. I forslaget til forordningen om den Europæiske Almennyttige fond¹⁶² er samme problemstilling behandlet. Dette er umiddelbart ikke en retskilde, men eftersom denne er forhandlet på flere landes vegne, kan denne påpege at en dansk domstol muligvis vil have lavere tilladt grænse i dag. Forslaget benævner det som såkaldte uafhængige økonomiske aktiviteter og definerer det som *"aktiviteter der ikke direkte tjener den almennyttige enheds almennyttige mål"*¹⁶³. I forslaget til forordningen tillades der en øvre grænse på 10% af en sådan aktivitet¹⁶⁴. Forslaget går på fonde, men flere af de sondringer der foretages gør sig samtidigt gældende i den fremstillede metode, hvorfor dette tages med i betragtningen. Det kan ikke endegyldigt konkluderes hvor den øvre grænse går for hvornår en forening er at anse som værende erhvervsdrivende, det kan kun antages ud fra ovenstående at 36% anden end almennyttigt aktivitet vil være erhvervsdrift og under 10 % kan accepteres.

Foreningen har samtidigt indtægter fra husleje, ved at den igennem en årrække via opbygget overskud har placeret dette i udlejningsejendomme til dennes medlemmer. Dette kan imidlertid ikke karakteriseres som ideel aktivitet men erhvervsdrivende¹⁶⁵. For fonde skal der dog ses på samvirkets aktiviteter som helhed og ikke det absolutte kriterie at den udlejer ejendomme¹⁶⁶. Det må antages at foreningen indtægter fra udlejning skal leve op til de samme kriterier som dem for administrationsindtægterne gennemgået for oven¹⁶⁷. Såfremt

¹⁶¹ U 2003.296/H2, U 1928. 501 og U1928.502

¹⁶² COM (2012) 35 Final af d.8.2.2012

¹⁶³ COM (2012) 35 Final Af 8.2.2012 Artikel 2 nr.2

¹⁶⁴ COM (2012) 35 Final af d. 8.2.2012: Artikel 11 nr.2

¹⁶⁵ Jf.LEV §1 stk.3 nr. 2 og LFVF § 2 stk. 1 nr. 2

¹⁶⁶ LEF § 2 stk. 2: Begrænset omfang.

¹⁶⁷ Jf. U1926.129 (Ø) Adlon-Klubben, U1928.502 og U2003.296/H2: Må ikke overstige indtægter fra kontigent eller 36% af den samlede omsætning.

huslejeindtægter overstiger indtægter fra kontingenter eller 36% af den samlede omsætning, kan det påpege at foreningen ikke længere er ideel men erhvervsdrivende.

Foreningen har samtidigt indtægter fra kommission via samarbejdsaftalerne denne laver på vegne af sine medlemmer. Aktiviteten kan ikke anses for ideel foreningsaktivitet, hvorfor indtægterne fra denne ikke må overstige de gennemgåede kriterier. Indtægter fra disse samarbejdsaftaler er udelukkende af erhvervsdrivende karakter¹⁶⁸. Det forhold at foreningen ikke selv erlægger ydelserne gør ingen forskel, da denne påstand blev fremsat af sagsøger, men ikke ændrede domsafsigelsen. Samme synspunkt gør sig gældende i indkøbs-salgs og produktionsforeninger¹⁶⁹.

Ud over indtægterne bør foreningens udgifter også inddrages i diskussionen. Udgifterne til de sociale og politiske aktiviteter er af ganske underordnet betydning i det samlede regnskab. Udgifterne vedrørende løn til personalet i den administrative aktivitet er derimod den langt største udgiftspost for foreningen. Udgifterne hertil bliver direkte anvendt til den administrative aktivitet, som tidligere benævnt ikke kan betegnes som ideel foreningsdrift. Udgifterne hertil relaterer sig direkte til erhvervsdrift.

Foreningen har igennem opkøbet af udlejningsejendomme opbygget en betydelig aktivmasse. Udlejningen af disse kan, såfremt dette ikke er begrænset, som udgangspunkt ikke betragtes som ideel aktivitet¹⁷⁰. Det må antages at den væsentligste del af aktiverne i foreningen derved bliver anvendt til andet end ideel foreningsaktivitet. Dette er betinget af samme sammenhæng benævnt i indtægterne. I U.2003.296/H2 lagde højesteret til grund for stadfæstelsen at FDM ejede flere underliggende selskaber hvis formål er erhvervsdrivende¹⁷¹. Såfremt at aktiverne der relaterer sig til erhvervsdrift overstiger de tidligere nævnte værdier¹⁷², vil dette ikke være af uvæsentlig betydning og foreningen anset som erhvervsdrivende, eftersom disse ikke anvendes til ideel aktivitet. Der kan endvidere stilles spørgsmålstejn ved hvor ideel en forening er, såfremt den ejer flere ejendomme end en eventuel kontorejendom eller selskabslokale, hvilket efter foreningens størrelse og omfanget af medarbejdere kan være naturligt.

Foreningens eneste reelle passiver er langfristet gæld, der direkte relaterer sig til fast ejendom. Samme betragtning for aktiverne gør sig gældende her. Såfremt foreningens passiver finansierer andet end ideel aktivitet, skal der ses på det konkrete forhold i mellem de forskellige aktiviteter. Såfremt de langfristede

¹⁶⁸ U.2003.296/H2: Foreningen erlagde ikke selv ydelserne, men lavede aftalerne med underleverandører.

¹⁶⁹ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 473.

¹⁷⁰ Jf. LEV §1 stk.3 nr. 2 og LFVF § 2 stk. 1 nr. 2

¹⁷¹ U.2003.296/H2: Højesteret stadfæster Landsrettens afgørelse med begrundelsen, at foreningen ejer flere rejsebureauer under.

¹⁷² Overstiger indtægter fra kontingenter eller 36% af den samlede aktivmasse.

forpligtelser til udlejningsejendomme overstiger den til fast ejendom der ikke udlejes, vil foreningen være at anse som erhvervsdrivende. Dette bidrager dog kun til en samlet vurdering.

3.7 Erhvervsdrift som helhed.

På baggrund af ovenstående analyse kan der udtrykkes en konklusion om hvorvidt foreningen er erhvervsdrivende. Om end foreningens overordnede formål må betragtes at have ideel karakter er flere af de underliggende aktiviteter erhvervsdrivende. Den politiske og sociale aktivitet i foreningen er under ingen omstændigheder erhvervsdrivende aktivitet. Resten af foreningens formål og aktiviteter derimod kan ikke være foreningsaktivitet og må derfor til denne fremstilling ses som erhvervsdrivende¹⁷³. Det er vigtigt at bemærke, at disse aktiviteter kun retter sig mod et personmæssigt mindretal af foreningens medlemmer. Forening har samtidigt til formål at støtte sine medlemmer økonomisk og give tilskud til dem. Dette er ikke erhvervsdrivende aktivitet, men som udgangspunkt alment velgørende aktivitet¹⁷⁴. Dog gøres dette kun til medlemmerne, hvilket ikke vil leve op til definitionen i juridisk vejledning, sammenholdt med at foreningen har andre formål.

Foreningen køber og udlejer ejendomme til dennes medlemmer, med baggrund i vedtægterne og dennes egen fortolkning af formåls vedtægterne. Dette forhold kan kun betegnes som erhvervsdrivende aktivitet¹⁷⁵. Det skal dog påpeges at hjemlen for dette forhold i LEF er en analog anvendelse, efter som loven kun finder anvendelse på fonde. Foreningen aftaler rabatordninger med en række leverandører på vegne af de administrative medlemmer og modtager kommission herfra. Dette er ubetinget erhvervsdrift¹⁷⁶. Foreningen varetager administration af dennes medlemmer i mod vederlag fastsat ud fra medlemmets størrelse og dermed administrationens omfang. Dette er foreningens hovedaktivitet men henvender sig kun til et mindretal af foreningens samlede medlemstal og foreningen ser det som en del af dennes formål. Denne ydelse er at anse som erhvervsdrift¹⁷⁷.

De erhvervsdrivende aktiviteter henvender sig kun til et mindretal af foreningens medlemmer. Derfor kan foreningen ikke umiddelbart betegnes som værende erhvervsdrivende. Dog påpeger disse aktiviteters omfang og størrelse en overvægt af erhvervsdrivende karakter. De personlige medlemmer hverken deltager i eller kan drage nytte af de erhvervsdrivende aktiviteter. Dog udgør de administrative medlemmer

¹⁷³ Kapitel 2: 2 aktivitetstyper, foreningsaktivitet og erhvervsdrift.

¹⁷⁴ Juridisk Vejledning C.A.4.3.5.2

¹⁷⁵ LEF §2 stk.1 nr. 2 og LEV §1 stk.3 nr.2

¹⁷⁶ Jf. U.2003.296/H2

¹⁷⁷ Jf. U.1979.451ØOE og LFV §2 stk.1: Taxa-bestillingskontoret var erhvervsdrivende.

en overskyggende del af foreningens formål i forhold til indtægterne¹⁷⁸. De administrative medlemmer drager derimod også fordele af den sociale aktivitet og forbedring af vilkårene for disse er foreningens overordnede formål.

Indtægterne fra de erhvervsdrivende aktiviteter finansierer åbenlyst foreningens drift som helhed. Ydermere placeres overskud fra de aktiviteter i at udvide erhvervsdriften. Et element i diskussionen er, at såfremt der var tale om en fond i en fælles Europæisk forståelse, havde denne være anset som erhvervsdrivende¹⁷⁹. Det skal understreges at der ikke er tale om gældende ret, eftersom forslaget omhandlede fonde og ikke er vedtaget. Dette giver kun en indikation om en øvre grænse. Efter som der er blandede aktiviteter i foreningen, skal disse aktiviteter ses relativt i forhold sigtet med driften hvilket bliver behandlet særskilt for neden.

3.8 Økonomisk interesser.

”Har til formål at fremme deltageres økonomiske interesser.”¹⁸⁰

Som nævnt er der flere formål i foreningens drift. Flere af dem kan påpeges at relatere sig direkte til deltageres økonomiske interesser, både direkte og indirekte. Disse bør adskilles for at kunne vurdere om foreningen som helhed har til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser. Bemærk at foreningens medlemmer ikke har krav på likvidationsprovenu eller overskudstilbagebetaling.

Foreningens sociale aktivitet omhandler networking, sparring og blandet kursusvirksomhed. Dette er som udgangspunkt af ren ideel karakter og fremmer af den årsag ikke medlemmernes økonomiske interesser. Tværtimod, eftersom dette er rene udgifter og ideel foreningsaktivitet. Det er udelukkende dette formål der kan karakteriseres som af ren ideel karakter¹⁸¹.

Foreningens overordnet politiske formål er at arbejde for at forbedre medlemmernes forhold og vilkår som mindre arbejdsgivere. Arbejdsgiverforeninger, Fagforeninger og andre faglige sammenslutninger er definatorisk virksomhed til at fremme medlemmernes økonomiske interesser¹⁸². Foreningen sigter at udbrede en fælles filosofisk tankegang og varetager medlemmernes interesser over for de offentlige myndigheder i form af juridisk og regnskabsmæssig bistand. Denne aktivitet i foreningen vil være omfattet

¹⁷⁸ Udlejning af ejendomme, Rabatordninger og Administrativ aktivitet.

¹⁷⁹ COM (2012) 35 FE Artikel 11 nr.2: 10% Grænse.

¹⁸⁰ Lev §1 stk.1 Uddrag.

¹⁸¹ Opnå fradragsberettigelse for bidrag i forhold til Ligningslovens §8 a og Juridisk Vejledning C.A.4.3.5.2

¹⁸² Jf. LFVF § 2 stk. 1 nr.1.

af Lov om Fonde og Visse foreninger¹⁸³. Der skal påpeges at denne gren udelukkende består af foreningsaktivitet. Den politiske del af foreningen har tydeligt til formål at fremme de administrative medlemmers økonomiske interesser, i kraft af at denne agerer interesseorganisation overfor de offentlige myndigheder. Det skal påpeges at ud fra ordlyden i LFVF §2 stk.1 nr 1, at dette skal være foreningens hovedformål. Hovedformålet kan i casen synes svær at definere, eftersom foreningens vedtægter og faktiske virke påpeger to forskellige hovedformål. Dette forhold søges afdækket nærmere i afsnit 3. 10 om sammenhængen i foreningen.

Foreningens administrative virksomhed planlægger foreningernes økonomi og yder juridisk bistand for dennes medlemmer. Om end dette ikke direkte er at varetage medlemmernes økonomiske interesser, påvirker aktiviteten medlemmerne økonomisk ved tilrettelæggelse af deres økonomiske forhold¹⁸⁴. Endvidere er der forholdet at den juridiske bistand, som ikke pålægges yderligere omkostninger ved medlemskab. Anvendelsen og adgangen til disse ydelser er ubegrænset ved medlemskab. Disse to forhold kan karakteriseres som at indirekte varetage medlemmernes økonomiske interesser. I JF:U.1979.451ØOE blev det fastlagt at tilrettelæggelse og planlægning af deltagernes økonomi er omfattet af begrebet økonomisk interesse. Ydermere er anvendelsen af denne ydelse ubegrænset ved medlemskab. Såfremt dette ikke er en normal branchesædvane, kan det anses som en økonomisk fordel at have ubegrænset adgang. Ydermere er der ubegrænset adgang til juridisk bistand, en ydelse der under normale omstændigheder vil være omkostningsfuld for medlemmerne. Dette synspunkt blev også gjort gældende i U.2003.296/H2¹⁸⁵, hvor dommen gik imod sagsøger. Dermed har den administrative del af foreningen indirekte til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser, både via overskudsoptimering¹⁸⁶ og omkostningsminimering¹⁸⁷.

Foreningen vil kunne påpege at dennes medlemmer er non-profit foreninger og at der ved ikke er nogle privatpersoner eller ejere der drager økonomiske fordele af deltagelse. Det vil være relevant i det tilfælde at adskille de enkelte medlemstyper og hvilke interesser der fremmes via hvilke underliggende aftaler. De personlige medlemmer har ingen økonomiske interesser i medlemskab, det forhold gælder udelukkende for de administrative. De administrative medlemmer udgør et enkeltstående retssubjekt, og i dette tilfælde foreninger, hvis retssubjektivitet er adfærdsbetinget¹⁸⁸. Det er sidstnævnte hvis økonomiske interesser

¹⁸³ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 476: *at varetage medlemmernes interesse overfor offentlige myndigheder.*

¹⁸⁴ Jf. U.1979.451ØOE: Taxabestillingskontoret: Fordelagtigt tilrettelæggelse af deltagernes økonomi er i deltagernes økonomiske interesse

¹⁸⁵ U.2003.296/H2: FDM-Dommen: Sagsøger reklamerede med gratis juridisk bistand, gratis benyttelse af service centre og fri entre til flere seværdigheder var i medlemmernes interesse.

¹⁸⁶ Jf. U.1979.451ØOE

¹⁸⁷ U.2003.296/H2

¹⁸⁸ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 27

søges fremmet og det faktum at de er non-profit foreninger med frivillige bestyrelser kan ikke ligges til grund, eftersom det er et selvstændigt retssubjekt hvis overskud optimeres og omkostninger minimeres.

Foreningen opkøber og udlejer ejendomme til dennes medlemmer. Dette forhold kan ikke udelukkende påpeges at fremme medlemmernes økonomiske interesser, men rejser dog nogle problematikker. Hvis aktiviteten bliver gjort som et led i at minimere omkostninger for medlemmerne. Såfremt udlejningen sker til under markedsprisen, vil det være at fremme medlemmernes økonomiske interesser via omkostningsminimeringsbegrebet¹⁸⁹

Foreningen yder tilskud og anden økonomisk støtte til dennes medlemmer. Det skal påpeges at der ikke er tale om et krav men en tilfældig ordning. Dette kan ikke ses som værende i medlemmernes økonomiske interesse, da det er på tilfældig basis. Dog peger det på at foreningen pga. den natur, var en produktionsforening, ved at medlemmerne går sammen om at varetage deres interesser og overskuddet har en mulighed for at blive tilbagebetalt via tilskud. Dette formål er af ganske ubetydelig grad i foreningen, hvorfor dette ikke kan ligges til grund for at påpege økonomiske interesser fremmet.

Foreningen forhandler stordriftsaftale med et flertal af leverandører på vegne af dennes medlemmer, der kan købe ydelser til en reduceret pris. Det bemærkes at det ikke er foreningen selv der erlægger ydelserne. Dette forhold fremmer indirekte medlemmernes økonomiske interesser via omkostningsminimering¹⁹⁰. I sondringen i mellem privatpersoner og selvstændige juridiske enheder, bør det påpeges at foreningernes resultat påvirkes. Der er ikke noget krav om væsentlighed eller bagatelgrænser¹⁹¹

En anden og utilsigtet økonomisk fordel ligger i momsproblematikker. Det forhold at medlemmerne er ideelle foreninger, hvilket er momsfrataget virksomhed¹⁹². Foreningen anser sig selv som undtaget via samme hjemmel, da den også leverer ydelser i forhold til dennes medlemmer, under henvisning til samme lovhjemmel. Da begge som udgangspunkt er momsfrataget virksomhed, pålægges der ikke moms på administrationsaftalerne. Medlemmerne har ingen værdi af et momsfradrag. Derfor bliver ydelser leveret til denne naturligt 20 % dyrere, da momsen ikke er fradragsberettiget. Men eftersom ydelsen leveres af en forening, bliver der ikke pålagt moms. Derfor er selve administrationen 20 % billigere for medlemmerne som en følge af samvirkeformen. Dette forhold synes ikke tilsigtet i foreningen, men er stadig en

¹⁸⁹ U.2003.296/H2: FDM- Medlemmerne kunne købe flere ydelser under markedspris.

¹⁹⁰ Jf. U.2003.296/H2: Ved medlemskab opnåede privatpersoner ret til flere rabatordninger på flere ydelser.

¹⁹¹Jf. U.2003.296/H2: Landsretten udtalte ingen bagatel grænse nævnt i forarbejderne, Stadfæstet af Højesteret med samme begrundelse.

¹⁹² Jf. Momsloven §13 stk. 1 nr. 4

konsekvens af den valgte samvirkeform. På den måde kunne det opfattes at foreningen var oprettet som led i at udnytte foreningers naturlige momsfrigtagelse¹⁹³ for at fremme medlemmernes økonomiske interesser. Dette forhold kunne påpege at foreningens formål er ulovligt, hvilket gjorde sig gældende i dommen i mod Adlon-klubben¹⁹⁴ og Nøre Halne Kørselsforening¹⁹⁵. Dette er ikke tilsigtet, men bør påpeges, da det fremmer medlemmernes økonomiske interesser.

3.9 Relationskravet.

Som det kan nærlæses i LEV §1, skal der være en relation i mellem erhvervsdriften og de økonomiske interesser der søges fremmet via orde *gennem*. Dette fremgår også af forarbejderne til loven. Dette synspunkt blev illustreret i FDM-Dommen, hvilket vil blive gennemgået yderligere for neden. Såfremt der ikke er direkte relation i mellem erhvervsdriften og de økonomiske interesser, kan foreningen som helhed og dennes natur ligges til grund, hvilket beror på et skøn. Der er flere aspekter i foreningen i dette øjemed, eftersom denne er af blandet karakter og både har ideel foreningsaktivitet og erhvervsdrift. Derfor er det nødvendigt at adskille aktiviteterne og hvilke interesser de fremmer enkeltvis og derefter vurdere foreningen som helhed. Det skal påpeges at foreningen ikke har adskilt aktiviteterne og alt arrangeres og foregår under en forening. Først og fremmest skal det fastlægges at de sociale aktiviteter ingen relevans har i denne sammenhæng, da dette hverken er erhvervsdrift eller økonomisk interesse, men ren ideel foreningsaktivitet.

Foreningen har aktiviteter som ikke har til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser, selv om aktiviteterne er erhvervsdrift. Foreningens opkøb og udlejning af fast ejendom til dennes medlemmer er erhvervsdrift, men så længe dette gøres til markedsprisen fremmer denne aktivitet ikke det enkelte medlems økonomiske interesse¹⁹⁶. Dog kan det påpeges at indtægterne fra udlejning kan blive anvendt til andre aktiviteter og dermed indirekte fremme medlemmernes interesse som helhed.

¹⁹³ Momsloven §13 stk. nr.4

¹⁹⁴ U1926. 129 (Ø)Adlon Klubben omgik Beværtningslovgivning ved valg af forening som samvirkeform.

¹⁹⁵ U 1928. 1011: Nøre Halne Kørselsforening omgik forbud i mod Rute- og Omnibus kørsel ved valg af forening som samvirke form.

¹⁹⁶Negativ afgrænsning, ingen økonomisk besparelse, ingen økonomisk interesse fremmet.

Foreningens forhandling af stordriftsaftaler på vegne af dennes medlemmer er både erhvervsdrift og påvirker medlemmerne økonomisk positivt, hvorfor denne aktivitet enkeltstående vil være direkte omfattet af LEV¹⁹⁷. Det skal dog påpeges at dette er en relativt lille aktivitet i foreningen som helhed. Der kan i dette forhold ikke stilles krav til en begrænsning af aktivitetens omfang, efter som det er intentionen og ikke omkostningsreduktionen der er afgørende. I U.2003.296/H2 påpegede sagsøger at dennes rabatorordninger var under bagatelgrænsen, hvilket blev afvist af både landsretten og højesteretten, eftersom forarbejderne til loven ikke fastsætter en bagatelgrænse for rabatorordninger. Endvidere har foreningen en kommissionsordning og har indtægter i relation til salget til disse leverandører, hvilket vil være at anse som erhvervsdrivende aktivitet. Dette gøres ikke enkeltstående for at fremme deltageres økonomiske interesser men bidrager til foreningen som helhed.

Foreningens administrative del som serviceorganisation er en mere kompliceret diskussion. De administrative medlemmers økonomiske interesser bliver fremmet via økonomisk rådgivning og juridisk bistand¹⁹⁸. Dette er samtidigt fastslået at være en ydelse, særskilt til en enkelt medlemstype, de administrative og er erhvervsdrivende aktivitet. Denne fremmer de administrative medlemmers økonomiske interesser både via overskudsoptimering og omkostningsminimering gennem erhvervsdrift og ville enkelt stående være omfattet af LEV¹⁹⁹. Denne aktivitet bør ses relativt i forhold til foreningen som helhed. Den administrative del af foreningen er som nævnt hovedaktiviteten men ikke det overordnede ideelle formål, men indtægterne herfra finansierer flere af de andre formål, både økonomiske og ideelle. Det skal påpeges at indtægterne fra denne aktivitet i relation til administrationsaftalerne er foreningens største indtægtspost, samtidigt med at udgifterne til denne er foreningens største omkostningspost. Det forhold påpeger at foreningen ikke kan anses som værende så ideel som den er i sin egen opfattelse, eftersom foreningens deltagers økonomiske interesser fremmes alene ved foreningens daglige drift. En interessant betragtning ved dette forhold er, at såfremt foreningen var oprettet med alene de administrative aktiviteter som formål, ville denne bære karakteristika af at være en andels- eller produktionsforening uden ret til overskudsdeling eller likvidationsprovenue.

¹⁹⁷ Jf. LEV §1 stk.1

¹⁹⁸ U.1979.451ØOE: Fordelagtig tilrettelæggelse af deltageres erhvervsvirksomhed var i deltageres økonomiske interesse.

¹⁹⁹ Jf. LEV §1 stk.1

Den politiske aktivitet i foreningen har som nævnt karakter som en arbejdsgiverforening i og med at den har ”et fælles produkt, at fremme kvaliteten af det produkt, at vare tage medlemmernes interesse over for myndigheder og at fremme et godt kollegialt samarbejde²⁰⁰”. Dette gøres ikke igennem erhvervsdrift men foreningsaktivitet, men fremmer medlemmernes økonomiske interesser²⁰¹. Der er ingen relation i mellem formålet og erhvervsdriften midlertidigt. Som nævnt er denne gren som udgangspunkt finansieret af medlemsbidrag og kontingenter. Dog påviser foreningens økonomiske sammenhæng en række problemstillinger. Langt størstedelen af foreningens indtægter og udgifter relaterer sig direkte til erhvervsdrift. I U.2003.296/H2 gjorde sagsøgte gældende at sagsøgers indtægter fra erhvervsdrift oversteg udgifterne til det ideelle formål, hvorfor erhvervsdriften måtte finansiere andre aktiviteter end de ideelle²⁰². Det eneste rent ideelle formål i foreningen er det sociale formål, hvor i mod resten af formålene relaterer sig til erhvervsdrift, økonomiske formål eller begge dele. Det må antages at foreningens indtægter fra erhvervsdrift, hvilket udgør langt størstedelen af foreningens indtægter, overstiger udgifter til ideel foreningsaktivitet. Dermed anvendes indtægterne fra erhvervsdrift til at finansiere det ideelle formål, hvilket kun kan accepteres indtil en hvis grænse, hvilket vil være enten 10% eller 36 % af indtægter fra erhvervsdrift²⁰³ til at dække det ideelle formål. Foreningens økonomiske formål med den politiske aktivitet er indirekte i relation til deltageres økonomiske interesser. Samme sondring bør gøres gældende her. Såfremt foreningens udgifter til politisk aktivitet ikke overstiger indtægterne fra erhvervsdrift, fremmes deltageres økonomiske interesser gennem erhvervsdrift²⁰⁴. Eftersom casen ikke indeholder konkrete tal, kan dette forhold ikke endeligt konkluderes. Dog skal det påpeges, at såfremt medlemskontingenterne ikke overstiger udgifterne til det politiske arbejde, men denne finansieres ved de andre erhvervsdrivende aktiviteter, kan foreningen være omfattet af LEV, selv om erhvervsdriften og de økonomiske interesser ikke er direkte relateret.²⁰⁵ vil foreningen som helhed være omfattet af LEV²⁰⁶. Ydermere er der flere formål som direkte fremmer deltageres økonomiske interesser og må karakteriseres som erhvervsdrift. Hertil er udlejning af ejendom og stordriftsaftaler. Samme sondring gør sig gældende; Hvis disse indtægter overstiger 10 eller 36%, vil dette være en ikke ubetydelig aktivitet i foreningen.

²⁰⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 475 og 476.

²⁰¹ LFVF § 2 stk. 1

²⁰² U.2003.296/H2: Ideelt formål var ikke i deltageres økonomiske interesse men denne blev fremmet af andre formål. Eftersom indtægterne fra erhvervsdrift oversteg udgifterne til det ideelle formål, finansierede erhvervsdriften de andre aktiviteter som fremmede medlemmernes økonomiske interesser.

²⁰³ Jf. U.2003.296/H2, eller ved strengere krav, Com (2012) 35 Final af d.02.08.2012, såfremt sidstnævnte var vedtaget.

²⁰⁴ Jf. 2003.296/H2.

²⁰⁵ Jf. U.2003.296/H2.

²⁰⁶ LEV §1 stk.1 og U.2003.296/H2

Foreningen som helhed tegner sig et mere og mere broget billede. Den har formål som en arbejdsgiver forening i forhold til LFVF mens dennes underliggende aktiviteter er overvejende erhvervsdrivende. Som nævnt i kapitel 2, er et forhold der essentielt adskiller de forskellige foreningstyper deres sigte. Foreningen er overvejende finansieret ved erhvervsdrift men har et politisk formål som en arbejdsgiver foreningen, hvilke er definatorisk for at fremme deltagernes økonomiske interesser²⁰⁷. Af dette forhold og ovennævnte økonomiske sammenhæng i foreningen kan det derfor udledes at foreningens sigte er at *fremme deltagernes indirekte økonomiske interesser gennem erhvervsdrift og foreningsaktivitet*. Der er altså et blandet sigte eftersom foreningen i praksis har 2 grene. Dog har foreningen de økonomiske karakteristika af en erhvervsdrivende virksomhed og ikke en ideel eller økonomisk foreningen. Dette illustreres af den overvejende del af erhvervsdrift, samt aktivernes størrelse, hvilket bliver anvendt til erhvervsdrivende formål og ikke ideelle. Ydermere skal det fremhæves, at indtægterne fra erhvervsdrift i overvejende grad finansierer resten af foreningsdriften, både det sociale ideelle formål og det politiske økonomiske. Som bekendt er økonomiske foreninger efter LFVF²⁰⁸ pr. definition ikke erhvervsdrivende, men har udelukkende foreningsaktiviteter²⁰⁹. Såfremt der foreligger erhvervsdrivende aktiviteter i en arbejdsgiverforening, bør omfanget af disse belyses, eftersom samme sondring gør sig gældende i erhvervsdrivende fonde²¹⁰. Til anvendelse for dette begreb begrænset omfang, de 36% eller de 10 % af henholdsvis økonomisk og erhvervsdrivende aktivitet anvendes. Det faktum, at såfremt foreningen havde været en fond ville den være omfattet af LEF, peger ydermere at foreningen ikke kan være en ren ideel forening.

En interessant betragtning er at foreningen betegner sig selv som socialøkonomisk. I det tilfælde at denne søgte registrering efter LRSV, ville denne skulle dokumenterer en række krav²¹¹, herunder dennes ideelle formål, at den erhvervsdrivende og hvad den planlægger for social håndtering af sit overskud²¹². Den interessante betragtning ligger i, at såfremt foreningen skulle dokumentere ovenstående forhold vil den automatisk tage stilling til hvilken foreningstype den er, eftersom elementerne i §5 stk.1 nr 1-5 kan defineres til at indeholde de to store kvalifikationsfaktorer: Økonomisk Interesse og erhvervsdrift.

²⁰⁷ LFVF §2.stk.1

²⁰⁸ LFVF §2.stk 1.

²⁰⁹ Negativafgrænsning: Forelå der erhvervsdrift var denne registreringpligtig efter LEV.

²¹⁰ LEF § 2 stk.2 : Anses ikke som erhvervsdrivende hvis aktiviteten er af begrænset omfang.

²¹¹ Jf. LRSV §6 stk. 1.

²¹² Jf. LRSV § stk.1 nr 1-5.

3.10 Delkonklusion og retslig kvalifikation af foreningen.

På baggrund af de ovenstående analyser omkring foreningens organisation, formål, faktiske aktiviteter og økonomi er det muligt at udlede hvilken forening der er tale om.

Som nævnt i afsnittene 3.9 og 3.10 kan der ikke være tale om Ideelle eller erhvervsdrivende foreninger, eftersom der til en hvis udstrækning foreligger erhvervsdrift og medlemmernes økonomiske interesser fremmes. Alene det at foreningen fungerer som arbejdsgiverforening udelukker de to foreningstyper²¹³. Der kan udelukkende være tale om en økonomisk forening eller et registreringspligtigt F.M.B.A.

Foreningens hovedaktivitet i den administrative gren fremmer medlemmernes økonomiske interesser og er erhvervsdrift²¹⁴. Dette forhold alene vil gøre at foreningen er omfattet af LEV²¹⁵. Den har aktiviteter af overvejende erhvervsdrivende karakter²¹⁶ som antages til at overstige udgifterne til de sociale aktiviteter og de politiske²¹⁷. Endvidere er foreningen vedtægtsmæssigt en arbejdsgiver forening, som pr. definition har til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser ved foreningsaktivitet²¹⁸. Foreningen er her dermed tilknytning til begge regelsæt²¹⁹ Som det læses af afsnit 3.10 omkring relationen i mellem erhvervsdrift og økonomiske interesser der søges fremmet ikke udelukkende relateret. Dog er foreningen som helhed finansieret i gennem erhvervsdrift. Et af ræsonnementerne fra U.2003.296.H2 var at økonomiske interesser blev fremmet via erhvervsdrift af den årsag at indtægterne fra erhvervsdrift oversteg udgifterne til ideel foreningsaktivitet. Dette synes umiddelbart den tættest sammenlignelige dom i dansk ret, eftersom spørgsmålet rejst gik på hvorvidt foreningen var omfattet af LEV §1.

Eftersom foreningen har tydeligt til formål at fremme medlemmernes indirekte økonomiske interesser, både i relation til foreningens overordnede formål og faktiske aktivitetsprofil²²⁰ og disse aktiviteter både anses som erhvervsdrift²²¹ og finansierer foreningen som helhed, kan det på denne baggrund konkluderes at Foreningen som helhed er omfattet af LEV §1. stk.1. Dette forhold understreges også af det forhold, at

²¹³ Definatorisk for at fremme medlemmernes økonomiske interesser jf. LFVF §2.stk.1.

²¹⁴ U.1979.451ØOE: Fordelagtig tilrettelæggelse af deltagernes erhvervsvirksomhed var i deltagernes økonomiske interesse.

²¹⁵ Jf. LEV §1 stk.1: Til formål at fremme deltagernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift.

²¹⁶ Mere end 10 % eller 36% erhvervsdrift

²¹⁷ U.2003.296/H2: Indtægter fra erhvervsdrift oversteg udgifter til ideel foreningsaktiviteter.

²¹⁸ Jf. LFVF §2. stk.1 nr.2

²¹⁹ Jf. LEV § 1. stk. 1 og LFVF §2. stk. 1 nr. 2

²²⁰ Definatorisk Arbejdsgiverforening jf. LFVF §2. stk. 1 nr. 1 , Rabat ordninger jf. U.2003.296/H2 , Den administrative del af foreningens fordelagtige tilrettelæggelse af medlemmernes økonomi jf. U.1979.451ØOE

²²¹ Jf. LEV § 1 stk. 3 nr. 1 og 2; Erlægges varer og tjenesteydelser, Udlejning af Fastejendom.

foreningens sigte er at varetage sine medlemmers indirekte økonomiske interesser og finansierer dette i gennem erhvervsdrift. Det må hertil antages at en domstol vil tilknytte de økonomiske interesser der søges fremmet som arbejdsgiverforening til erhvervsdrift i kraft af formålet finansieres af denne, som var ræsonnementet i U.2003.296.H2, hvorfor LEV vil have forrang for LFVF, på baggrund af erhvervsdriften. Et interessant aspekt ligger i, at foreningen kan argumentere for at være undtaget af LEV, via ordlyden i forarbejderne der foreskriver at brancheforeninger inden for visse erhverv er undtaget registreringspligten, selvom de driver erhvervsdrift, fordi denne ikke kan anvendes til at fremmedlemmernes økonomiske interesser²²². Forarbejderne må i dette tilfælde antages at have taget fejl, eftersom dette tydeligt er tilfældet i casen og ræsonnementet i FDM-Dommen med, at indtægterne fra erhvervsdrift utvivlsomt blev anvendt til at fremme medlemmernes økonomiske interesse²²³ sammenholdt med at foreningens hovedaktivitet, den administrative gren, formål er at optimere medlemmerne økonomisk²²⁴. Eftersom forarbejderne har ordlyden *ikke kan påvirke* og denne situation påviser det modsatte, er foreningen ikke undtaget for registrering og er dermed omfattet af LEV²²⁵

Den manglende registrering og efterlevelse efter LEV har flere konsekvenser for foreningen og især dennes bestyrelse. Foreningens bestyrelse, som er det centrale ledelsesorgan i foreningen, bærer ansvaret for at anmeldelse til registrering i ES²²⁶. Foreningen har undladt at registrere sig, selv om denne er omfattet af loven, hvilket medfører bødestraf for bestyrelsen²²⁷. Til trods for den registreringsbetingede retssubjektivitet, fremgår det af lovens forarbejder at eksisterende virksomheder ikke mister retssubjektiviteten²²⁸. Foreningen er en virksomhed med begrænset ansvar eftersom ingen deltagere hæfter personligt, ubegrænset og solidarisk. Dette forhold medfører at denne er årsregnskabspligtig²²⁹. Eftersom foreningen ikke har anset sig selv eller vidst at denne var omfattet af LEV, har denne hverken indsendt årsregnskaber eller undtagelseserklæringer²³⁰, hvor ansvaret falder på det centrale ledelsesorgan og medfører bødestraf i mod foreningen selv²³¹. Dog bør det påpeges at den manglende efterlevelse skyldes bestyrelsens ansvar for registrering, hvorfor denne muligvis kan holdes ansvarlig ud fra erstatningsretlige regler²³².

²²² FT 1993-94 Tillæg A bind 1 spalte 1664.

²²³ U.2003.296/H2.

²²⁴ U.1979.451ØOE

²²⁵ JF LEV §1. stk. 1

²²⁶ Jf. LEV § 8 stk.1

²²⁷ Jf. LEV § 22.

²²⁸ FT: 1993-94 Tillæg A Bind I Spalte 1665.

²²⁹ Jf. ÅRL § 3. stk. 1 nr. 4, hvilke henviser til LEV § 3, forudsat ingen undtagelse efter ÅRL § 4.

²³⁰ Overtrædelse af ÅRL § 138 stk.1

²³¹ Jf. ÅRL §164

²³² Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 524

Kapitel 4.

4.1 Indledning.

Til anvendelse for denne fremstilling er foreningen beskrevet i Afsnit 3.1 anvendt som subjekt. Som det er konkluderet i afsnit 3.10 er foreningen ikke en forening, men et registrerings- og årsregnskabspligtigt F.M.B.A. Dette kapitel søger at belyse de problemstillinger denne omkvalifikation har for et bestyrelses ansvar ved konkurser. Dette vil koncentrere sig omkring bestyrelsen og formandens personlige erstatningsansvar overfor et konkursbo. Konkursen tages med i casen, eftersom omkvalifikationen blot medfører bødestraf.

4.2 Casen.

Foreningen kommer i økonomiske vanskeligheder som en følge af et faldende antal administrative medlemmer, fald i ejendommene denne ejers værdi og dårlig økonomistyring.

Foreningens administrative virke indebærer at administrere dennes administrative medlemmers økonomi. Derfor er der i perioder et betragteligt mellemværende i mellem foreningen og dennes medlemmer. Dette gøres ved at medlemmerne deponerer en større sum hos foreningen på en bankkonto der ejes af foreningen. Foreningen anvender selv bankkontoen til flere formål, blandt andet sin egen lønkørsel, hvorfor der ikke er en klar adskillelse i mellem foreningens og medlemmernes formue. Da foreningen går konkurs har medlemmerne midlertidigt deponeret en større sum. Medlemmernes midler bliver dermed en del af konkursboet og medlemmerne lider et tab. Der ud over er der en række kreditorer uden for foreningen der lider økonomiske tab i form af uafdækkede krav. Ydermere har de administrative medlemmer forudbetalt til ydelser omfattet af rabatordningen, inden disse er betalt til leverandøren.

Som en følge af den manglende registrering og efterlevelse af LEV, har foreningen ikke offentligt tilgængelige regnskab, til trods for at denne er pligtig til dette²³³. Som nævnt i afsnit 3.1 er foreningens bestyrelse ulønnet og frivillig, mens formanden imidlertid er såkaldt arbejdende formand eller direktør i mod vederlag. Bestyrelsen er valgt fra og repræsenterer de administrative medlemmer. Bestyrelsen har som helhed ingen faglige kvalifikationer inden for økonomistyring eller juridisk baggrund, hvilke foreningen varetager for dem. Formanden eller direktøren, er demokratisk valgt af medlemmerne. Denne har ingen

²³³ Afsnit 3.11 konklusion: Forening med begrænset ansvar, ÅRL § 3 stk.1 nr. 4 via LEV §3.da

faglige kvalifikationer eller erfaring med virksomhedsdrift. Formanden sidder endvidere med det daglige ansvar for foreningens økonomi, og vedtægterne hjemler dennes køb og salg af ejendomme uden samtykke fra bestyrelsen under en hvis beløbsgrænse. Foreningen udarbejder hvert år årsregnskab som bestyrelsen underskriver og bekræfter hvert år uden bemærkninger.

Kort før at foreningen bliver taget under konkursbehandling bortvises formanden, da den økonomiske rapportering der er foretaget til resten af bestyrelsen i kraft af hans virke som direktør viser sig at være fejlagtig og mangelfuld. Foreningens likvider er udtømte, hvilket bestyrelsen ikke var opmærksomme på og det er ikke forsøgt at rejse ny likviditet til at betale de nært forekomne udgifter. Ved en nærmere granskning af foreningens regnskaber bliver det konkluderet at foreningens administrative gren ikke var profitabel grundet for høje lønudgifter og at foreningens aktiver i ejendomme var voldsomt overvurderede samt indeholdte ejendomme som foreningen ikke ejede. Foreningen er insolvent som en følge af et fald i ejendommens værdi. Foreningen bliver omgående taget under konkursbehandling ved begæringen.

4.3 Ansvarsgrundlaget

Som nævnt i kapitel 1, er ansvarsgrundlaget for bestyrelses ansvar de almindelige danske erstatningsretlige regler, nærmere bestemt Culpa normen²³⁴. For at der kan foreligge et erstatningsansvar, skal bestyrelsen have handlet culpøst, nærmere bestemt have handlet enten med forsæt eller uagtsomt²³⁵. Det skal bemærkes at der i bestyrelser foreligger et skærpet krav til uagtsomhedsbedømmelsen i og med at bestyrelsesmedlemmer er underlagt et professionsansvar²³⁶. Culpa bedømmelsen skal foretages på en konkret handling eller undladelse, hvilket i casen er nødt til at være delt op, eftersom der muligvis er flere skadevoldende handlinger og skadevoldende personer. Det at foreningens bestyrelse er frivillig vil også tages med i denne betragtning.

Som det kan læses i casen er foreningens bestyrelse frivillig og har lille til ingen faglig baggrund inden for økonomistyring eller juridisk baggrund. Denne vil påpege en lempet culpabedømmelse på baggrund af ingen vederlag og dennes uprofessionelle baggrund, hvilket også bør tages med i betragtningen samt foreningens størrelse og til en hvis grad dennes professionelle virke²³⁷. Foreningen i dette tilfælde er som

²³⁴ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 519.

²³⁵ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s 59

²³⁶ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 519

²³⁷ Ole Hasselbalch: Foreningsret s 521

konkluderet i kapitel 3 ikke en ideel foreningen. Foreningen er et registreringspligtigt F.M.B.A der disponerer over flere ejendomme og en betragtelig balancesum i omegnen af 40 mio.kr. Endvidere administrerer den sine medlemmers økonomi og har til tider betragtelige indeståender hvilke ikke tilhører foreningen. Foreningens praktiske virke med at administrere medlemmers økonomi, juridiske forhold og opkøbe ejendomme må karakteriseres som en overvejende professionelt erhverv, hvilket indikerer et skærpet ansvar og strengere krav til bestyrelsens professionelle baggrund. Bestyrelsen kan som udgangspunkt ikke påberåbe sig lempet ansvarsgrundlag med begrundelse i dennes uprofessionelle baggrund. *"Ikke professionelle, som giver sig ind på et professionelt område må regne med at i erstatningsansvarsmæssig henseende at blive målt med professionens målestok"*²³⁸. Dette udsagn understøttet i foreningsretten og foreningsledelsens personlige erstatningsansvar overfor medlemmer og 3.mand²³⁹. Det manglende vederlag for bestyrelsens medlemmer kan ikke ligges til grund for en lempet uagtsomhedsbedømmelse, da dette ikke er et ansvarsfrihedsgrundlag²⁴⁰. Det må dermed antages at bestyrelsesmedlemmer i en hvilken som helst type forening, dog af en hvis størrelse, er underlagt en såkaldt modificeret bonus pater familias regel. Disse bliver ikke vurderet culpøst ud fra deres frivillighed eller manglende professionalismisme men hvordan et professionelt og aflønnet bestyrelsesmedlem havde handlet. Dette forhold er statueret både historisk og i nyere tid i retspraksis. Dette forhold blev tydeligt statueret i U. 2006.2637 H, bedre kendt som AOF-dommen, hvis forening, bestyrelse og aktiviteter til en hvis grad minder om foreningen i casen²⁴¹. Højesteret udtalte i forbindelse med stadfæstelse at *"Ansvaret for bestyrelsesmedlemmer i en organisation af en størrelse og med den aktivitet og omsætning som AOF i Århus, som udgangspunkt må bedømmes på samme måde som ansvaret for bestyrelsesmedlemmer i erhvervsdrivende virksomheder"*. Hertil skal det nævnes at omsætningen i AOF var på 38 mio. og en balancesum på ca. 17 mio. Endvidere skal det benævnes at bestyrelsen blev frifundet for erstatningsansvaret, efter som den havde handlet i vid udstrækning for at undgå konkursen og dermed ikke handlet culpøst, som konkursboet hævdede.

Det at have accepteret en bestyrelsespost i en forening af dennes natur uden at være kvalificeret til det, påviser i sig selv culpøs adfærd²⁴² og medlemmerne af har accepteret at kunne blive erstatningsansvarlige for dennes handlinger ud fra en professionel målestok²⁴³. Bestyrelsens medlemmer kendte til foreningens størrelse og natur da de indtrådte, derved har de indikeret for omverdenen at denne er kvalificeret til at

²³⁸ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s 80, Jf. U 1980.967 Ø

²³⁹ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 75

²⁴⁰ Jf. U 1912. 765 (LO-dommen): Ulønnet bestyrelse ikke fritaget for ansvar.

²⁴¹ En erhvervsdrivende forening med skole- og kursus virksomhed, Frivillig uprofessionelbestyrelse

²⁴² Jf. U. 1980. 967 Ø: Gravearbejde udført af uprofessionel arbejder blev vurderet ud fra Culpa-målestok for faguddannede.

²⁴³ Jf. U. 2006.2637 H og de beskrevne karakteristika i kapitel 3.

varetage erhvervet. Eftersom bestyrelsen disponerer over en betragtelig formue, skulle denne have vurderet om den var egnet til det, hvilket casen viser at den ikke var.

Som beskrevet bliver den siddende formand bortvist efter at det kommer frem at rapporteringen til bestyrelsen om den faktiske økonomiske situation i foreningen har været fejlagtig eller mangelfuld. Bestyrelsen har som helhed hvert år underskrevet regnskabet. Bestyrelsen vil påpege at denne ikke kan stå til ansvar for et enkelt medlems culpøse handlinger. Der er flere aspekter der påpeger at dette ikke er tilfældet. Som nævnt ovenfor skal bestyrelsens uagtsomhed bedømmes ud fra hvordan et professionelt bestyrelsesmedlem ville have ageret²⁴⁴. Bestyrelsen i et A/S vil være underlagt reglerne i Selskabsloven. Denne foreskriver at bestyrelsen har det overordnede ansvar at sikre en forsvarlig organisation af kapitalselskabets virksomhed, her under bogføringen og regnskabsaflæggelsen og at bestyrelsen selv modtager den nødvendige rapportering²⁴⁵. Det skal påpeges at ordlyden i SL §115 nr. 1 er *”foregår tilfredsstillende”*. Dette påpeger flere aspekter. Foreningen har valgt en formand og indsat ham som direktør, velvidende om hans manglende kvalifikationer. Formandens manglende viden og kvalifikationer kan ikke i sig selv anses for at fritage denne for ansvar eller statuere et en lempet culpa-bedømmelse. *”Bestyrelsesmedlemmernes ansvar bør bedømmes ud fra en objektiv bedømmelse af de krav som ud fra en samfundsmæssig vurdering må stilles til ledere af den pågældende art”*²⁴⁶. Dette forhold begrundes med at i foreninger er det sjældent faglige kvalifikationer der afgør hvorvidt en person bliver valgt til erhvervet²⁴⁷. Hertil bør det dog diskuteres og tillægges vægt hvorvidt den fejlagtige eller mangelfulde rapportering til bestyrelsen har været uagtsom eller med forsæt. Såfremt dette er sket med forsæt og der er foretaget noget strafbart, fritager dette imidlertid ikke bestyrelsen som helhed for ansvar, men bør medtages i culpabetragtningen som helhed, med begrundelse i reduceret erstatningspligt²⁴⁸. Formandens motiver for enten uagtsom eller forsætlig adfærd bør samtidigt ligges til grund for bestyrelsens medansvar. En foreningsleder der handler uden for foreningens interesse og formål vil som udgangspunkt i sig selv være erstatningsansvarlig for skadevoldende handlinger²⁴⁹. Såfremt en foreningsleder har påført skade og handlet med forsæt og i egne interesser, hæfter foreningen som udgangspunkt solidarisk, men erstatningskrav overfor formanden kan komme på tale ved forhold af særlig grov karakter. Dette forhold

²⁴⁴ Jf. U 1912. 765 og J. U. 1980. 967 Ø, Sammenholdt med bedømmelsen af foreningens professionelle natur, Ole Hasselbalch : Foreningsret s. 521

²⁴⁵ Jf. SL §115 nr. 1 og 3.

²⁴⁶ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 76.

²⁴⁷ Poul Meyer: Dansk Foreningsret S.75

²⁴⁸ I forhold til EAL §23 og 24 og SL § 363, Ole Hasselbalch: Foreningsret S 519.

²⁴⁹ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 73: Solidarisk hæftelse med foreningen for handlinger truffet på egen hånd, jf. DL 3-19-2

fritager imidlertid ikke foreningens bestyrelse for erstatningsansvar, der uagtet forsæt og besvigelser af enkelte medlemmer, er underlagt aktiv omsorgs- og tilsynspligt²⁵⁰. Et enkelt bestyrelses medlems culpøse handlinger fritager ikke bestyrelsens som helhed for erstatningsansvar, men dette kan være et bidrag til nedsat erstatningspligt²⁵¹. Bestyrelsen har det overordnede ansvar for den daglige ledelse, men i dette tilfælde sidder formanden som direktør og med ansvaret med foreningens økonomi. Om end dette ikke er ualmindeligt i rene ideelle foreninger, så påpeger forholdet en manglende kontrol med foreningens økonomi, der ikke kan karakteriseres som en Ideel forening²⁵². Dette påviser endvidere et problematisk forhold i culpabetragtningen, at den samme person skal kontrollere sit eget virke og samtidigt ikke er kvalificeret til posten. I det tilfælde at formanden aktivt skulle have manipuleret aktiver i regnskabet, ville bestyrelsen endnu ikke være fritaget for ansvar. I U 1912, 765 havde bestyrelsen i en sparekasse underskrevet regnskab uden at have undersøgt dette nærmere og et underskud havde opbygget sig over tid. I dommen kunne det ikke ligges til grund for ansvarsfrifindelse at ansvaret var uddelegeret til et enkelt medlem og det blev statueret at tilsynspligten påhviler hele bestyrelsen, uagtet et enkelt medlems uagtsomme handlinger. Samme situation gjorde sig gældende i U1940.713/3H, hvor bestyrelsen i en andelsforening ikke havde kontrolleret regnskabsførerens virke og dermed påført tab, denne er gennemgået nærmere i næste afsnit. I U.1962.151H blev formanden, som samtidigt var kasser, dog dømt til at betale andelshaverne deres tab, da han havde groft forsømt sin kontrolpligt med dennes bestyrer hvor sidstnævnte havde indrømmet og gjort sig skyldig i underslæb. I dette tilfælde havde formanden dog kontrolleret bestyrerens oplysninger, konstateret uregelmæssigheder og ikke handlet på dem, i blind tro til bestyreren. I foreningens tilfælde er formanden demokratisk valgt af medlemmerne, men bestyrelsen har udpeget ham som ansvarlig for foreningens daglige økonomi, til trods for manglende faglige kompetencer. I en konstellation som denne, hvor bestyrelsen ikke underligger regnskabsføringen, i dette tilfælde formandens pligt, nogen former for ekstern kontrol, må ansvaret for dette påhvile bestyrelsen som helhed. Bestyrelsesmedlemmerne har skabt en et kontrolmiljø, hvor formanden principielt set kontrollerer sit eget virke, som han ikke er kvalificeret til og ikke underlagt nogen ekstern kontrol eller forsøg på at kontrollere de oplysninger der bliver forelagt dem, har disse uden tvivl tilsidesat deres tilsynspligt²⁵³. Dette illustreres endvidere ved at bestyrelsen ikke er bekendt med foreningen er insolvent og illikvid på det tidspunkt formanden bortvises.

²⁵⁰ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 522 og jf. SL §115 stk.1 nr. 1-5: Analog anvendelse af bestyrelsesansvaret i kapitalselskaber.

²⁵¹ I forhold til SL §363 eller EAL §23 og 24 Ud fra sagens natur og rimelighedsbetragtninger.

²⁵² Se nærmere Kapitel 3, ikke Ideel Forening men F.M.B.A.

²⁵³ Jf. SL §115 nr. 2

Som beskrevet i casen er foreningens aktiver voldsomt overvurderede og indeholdte ejendomme som foreningen reelt set ikke ejede. Såfremt de fejlagtige regnskaber har været anvendt som begrundelse for at få forlænget eller optage nye lån i foreningen, kan dette udvise culpøs adfærd. Bestyrelsen har det overordnede ansvar for regnskabsførelsen i foreningen²⁵⁴ og bør derfor have den bedst mulige indsigt i foreningens regnskab, også selv om denne er udført af en anden viser sig at være mangelfuld eller svigagtig²⁵⁵. Dette bidrages af en udtalelse om dissens i JT.1932, 48: "*Bestyrelsen er optrådt på foreningens vegne, derfor må denne i første række bære ansvaret når foreningen ikke kan yde erstatning, må bestyrelsen der jo bedst kender foreningens status selv hæfte*²⁵⁶". Det forhold at der er ejendomme optaget i foreningens aktiver som denne ikke ejer, påviser at regnskaberne kan være manipuleret med forsæt for at forlænge foreningens levetid og der med øget tabet for kreditorer. Samtidigt kan dette have påvirket medlemmerne af bestyrelsen til at foretage dispositioner på foreningens vegne på et fejlagtigt grundlag. Derfor bør formandens, der har det daglige ansvar for foreningens økonomi, underliggende motivation for besvigelser eller manglende kvalifikationer tages i betragtning. Det må antages at denne har handlet i sin bemyndigelse som formand og såfremt han ikke har beriget sig selv ved den manglende eller svigagtige rapportering, kan et solidarisk bestyrelsesansvar ikke udelukkes²⁵⁷.

Da foreningen går konkurs har flere medlemmer deponeret en større sum penge i foreningen med henblik på lønudbetaling. Disse deponeringer står på en bankkonto i foreningens navn og bliver en del af konkursmassen i mens flere af medlemmerne har uafdækkede krav fra deres ansatte. Der var ingen klar adskillelse i mellem medlemmernes og foreningens økonomi i lige dette tilfælde. Bestyrelsen har det overordnede ansvar for foreningens interne kontrol system²⁵⁸, hvilket i dette tilfælde må karakteriseres som uansvarligt med sammenblandingen af foreningsformuen og medlemmernes tilgodehavender. Foreningen har med fuldt overlæg sammenblandet medlemmernes økonomi. Såfremt enkelte bestyrelsesmedlemmer har modsat sig beslutningen om denne gennemførelse, kan disse muligvis opnå ansvarsfrihed²⁵⁹. Foreningen har endvidere haft forudbetalte midler fra dennes medlemmer til leverandører. Eftersom foreningen viser sig at være illikvid, kan det konkluderes at denne har brugt midlerne til egen drift. Bestyrelsen, som beskrevet foroven, skal have den bedste indsigt i foreningens

²⁵⁴ Jf. SL §115 nr.1

²⁵⁵ Jf. U 1912, 765

²⁵⁶ JT 1932. 45 og Poul Meyer: Dansk Foreningsrets. 74.

²⁵⁷ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 73

²⁵⁸ Jf. SL §115 nr.2

²⁵⁹ Poul Meyer: Dansk Foreningsret s. 73: Ansvarspådragende handlinger bør kun tilfalde de medlemmer der har stemt for handlingen.

økonomiske status, hvilket denne tydeligt ikke har når den uagtsomt anvender medlemmers midler til egen drift. Ved at have, uagtsomt eller ej, anvendt medlemmernes midler til egen drift, har bestyrelsen overtrådt SL §115 nr.1 og 5 omkring kapitalberedskabet.

I det hele tegner der sig et billede af en bestyrelse der har mistet kontrollen med foreningen. Foreningen er vokset udover sit ideelle formål og muligvis bevæget sig ind i foretagende der ikke burde være underlagt kontrol af en frivillig uprofessionel bestyrelse. Medlemmerne af bestyrelsen var velvidende om foreningens omfang og virke da de tiltrådte, hvorfor disse burde have vurderet hvorvidt de var egnede til at bestyre foreningen. Alene det forhold at de har accepteret en opgave, som det må antages at de ikke var egnede til, påpeger culpøs adfærd²⁶⁰. Eftersom formandens mulige besvigelser og frivillighed ikke fritager bestyrelsen fra sin tilsynspligt²⁶¹ har denne optrådt culpøst i flere henseender og bør vurderes om der kan rejses erstatningskrav i mod den ud fra de almindelige krav til erstatning uden for kontrakt. Den skærpede culpabetragtning kan ses som en direkte konsekvens af den retslige kvalifikation foretaget i kapitel 3. Som nævnt i konklusionen i kapitel 3, tilfalder ansvaret for bøderne i forbindelse med den manglende registrering efter LEV bestyrelsen selv²⁶². Det at bestyrelsen har overtrådt 2 regelsæt i dansk ret påviser samtidigt en hvis grad af manglende professionalisme og at denne ikke har været kvalificeret til at lede en forening af denne størrelse og karakter. Det konkluderes på baggrund af overstående at bestyrelsen har handlet uagtsomt ved at tilsidesætte deres aktive tilsynspligt, tilmed groft uagtsomt ved at skabe et miljø med høj risiko for fejl og næste skridt i erstatningsbetingelsesrækken kan undersøges.

²⁶⁰ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 80, Jf. 1980.967 Ø: Påtager en person sig et erhverv er denne underlagt de professionelle standarder der må forventes af en faglært eller professionel.

²⁶¹ Jf. U. 1912, 765: Frivillig bestyrelse og kasseangel, tilsynspligten lå stadig hos bestyrelsen som helhed.

²⁶² Jf. LEV § 22. og ÅRL § 138 stk.1

4.4 Kausaliteten/Årsagssammenhængen.

For at kunne kræve bestyrelsen erstatningsansvarlige skal der foreligge årsagssammenhæng i mellem den skadevoldende handling og tabet²⁶³. Der bør her nærmere defineres hvad den skadevoldende handling i realiteten er. I denne fremstilling er det bestyrelsens tilsidesættelse af tilsynspligten og generelle inkompetence der anses for at være den skadevoldende handling²⁶⁴. Tabet medført af det fejlagtige kontrolsystem er ikke den udløsende faktor, men øger betydeligt tabet for de administrative medlemmer.

Der bør her ses på om tabet kunne være undgået under andre forudsætninger eller foranstaltninger.

Spørgsmålet der skal stilles er: *"Ville skaden være indtrådt hvis det ansvarsbegrundende forhold ikke havde foreligget?"*²⁶⁵. Endvidere skal det påpeges, at for at bestyrelsesmedlemmer skal kunne holdes personligt erstatningsansvarlige overfor medlemmer, skal der særligt skadevoldende dispositioner til²⁶⁶. Dette kan imidlertid være svært at afgøre. Bestyrelsen kan ikke siges at have handlet uden for bemyndigelser eller i egen interesse. Derfor bør det vurderes i dette tilfælde hvorvidt en professionel bestyrelse havde handlet anderledes og undgået tabet. Det må antages at en professionel bestyrelse havde sikret en klar adskillelse af foreningsformuen og de midlertidigt deponerede summer fra medlemmerne²⁶⁷. Det må i dette tilfælde antages at det professionelle bestyrelsesmedlem²⁶⁸ lever op til de grundlæggende krav der stilles for bestyrelser i kapitalselskaber. Derfor har bestyrelsen ikke sikret et forsvarligt kontrolmiljø og uagtsomt øget tabet hos medlemmerne i forhold til de midlertidigt deponerede lønsummer. Samme argumentation gør sig gældende med de forudbetalte ydelser, dog med den skærpene omstændighed at foreningen er illikvid da denne bliver begæret og erklæret konkurs. Dette betyder at foreningen har anvendt likvider, som denne vidste eller burde vide ikke tilhørte foreningen selv.

Disse forhold må anses for at være den direkte årsag til medlemmernes tab; Foreningen blander formuen med medlemmernes tilgodehavender og anvender midlerne til daglig drift. Denne burde vide bedre og foreningens økonomiske status skal være bedst kendt bestyrelsen. Formandens eventuelle besvigelser med ejendomme fritager i dette tilfælde ikke bestyrelsen for dennes aktive tilsynspligt. I U.1962.151.H havde en Mejeribestyrer gjort sig skyldig i underslæb og ved likvidationen af andelsmejeriet blev der konstateret et tab hos likvidationsboet. Sag blev rejst om foreningens formand havde tilsidesat dennes aktive tilsynspligt i en længere årrække. I dette tilfælde drejede det sig om blind tillid til den regnskabsansvarlige bestyrer og

²⁶³ Bo Von eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s. 215.

²⁶⁴ SL §115 nr.1-5 er ikke overholdt.

²⁶⁵ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret. S. 218

²⁶⁶ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 528

²⁶⁷ Adfærdsnormen i SL §115 nr. 2: Sikre et forsvarligt kontrol miljø.

²⁶⁸ Den modificerede bonus pater, gennemgået i 4.2. Ansvarsgrundlaget.

manglende afstemninger af tilgodehavender og likvide midler. Højeste ret fandt at formanden havde forsømt sin tilsynspligt og dømte denne til at være personligt erstatningsansvarlig over for de andelshavere der ikke havde frikendt ham på en generalforsamling. Samme sondring gjorde sig gældende i U1940.713/3H, hvor bestyrelsen ikke havde ført kontrol med formanden, efter hvis død kunne konstatere et betydeligt underskud, hvorefter bestyrelsen blev pålagt erstatningspligt over de resterende interessenter. Der tegner sig et billede af at domstolen er ret skeptiske overfor bestyrelser der ikke lever op til kravet om aktiv tilsynspligt, uagtet deres professionelle kvalifikationer. I foreningen må det antages at være en simpel manøvre at undersøge likviditeten ved at se et simpelt bankkontoudtog.

Årsagssammenhængen mellem det manglende tilsyn og tabet for medlemmerne må derfor konkluderes at være til stedet, eftersom en professionel bestyrelse ville eller burde have kontrolleret foreningens økonomiske status²⁶⁹ og stoppet i tide inden foreningen anvendte de af medlemmerne deponerede midler til egen drift. Der bør ses på hvornår bestyrelsen vidste eller burde vide at foreningen var illikvid for at kunne bedømme størrelsen af en eventuel erstatningspligt. Som beskrevet foroven i 4.2, så minder casen til en hvis grad om U. 2006.2637.H AOF Dommen. Der blev bestyrelsen frifundet for erstatningsansvar på baggrund af at den havde ydet en aktiv indsats for at afværge konkursen, herunder effektiv budgetstyring, kontrol, afhænging af aktiviteter og nedbringelse af lønudgifter. Retten fandt at denne ikke havde tilsidesat sin tilsynspligt og at konkursen ikke kunne være forudset af professionelle medlemmer.

Det kan med det rette siges at bestyrelsen i foreningen ikke har foretaget nogle foranstaltninger i og med at denne ikke er bekendt med sin økonomiske status før denne viser sig at være insolvent og illikvid. Bestyrelsen har blindt haft tiltro til den rapportering der har været forelagt dem og som bekendt frikender dette dem ikke for ansvar²⁷⁰

Der bør diskuteres hvorvidt det manglende tilsyn var en *"tilstrækkelig eller nødvendig betingelse for skadens indtræden"*²⁷¹. Denne sondring synes særlig relevant i bestyrelsesansvaret: Havde tabet være sket såfremt bestyrelsen havde efterlevet dennes tilsynspligt. Såfremt de underliggende grunde til konkursen kunne forudses af en professionel bestyrelse, kan det antages at der foreligger en nødvendig betingelse for tabet. Tabet af de deponerede midler må antages til at være tilstrækkeligt. Bevisbyrden kan her være svær at løfte ved en domstol, eftersom årsagssammenhængen afhænger af det frie skøn²⁷². Såfremt at bestyrelsen vidste eller burde have vidst at denne var på illikvid da den anvendte medlemmernes

²⁶⁹ Jf. Den modificerede bonus pater familias: Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s.81: Proffesionsansvaret og SL §115 nr.1: Økonomiske status og U. 2006.2637 H: AOF-Dommen.

²⁷⁰ Jf. Blandt andet. U. 1962.151H

²⁷¹ Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 219.

²⁷² Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s.220

deponerede midler til egen drift, vil bestyrelsen være personligt ansvarlige for de dispositioner denne foretager efter det der kaldes håbløshedstidspunktet. Håbløshedstidspunktet bør vurderes ud fra hvornår en professionel bestyrelse havde indset en forestående konkurs, ikke en frivillig²⁷³. Det skal bemærkes at bestyrelsen ikke i dette tilfælde kan tillægges vægt på fejltagt eller mangelfuld rapportering fra formanden. For at kunne belyse kausaliteten, kan der med rette tages udgangspunkt i et normalt adfærdsmønster²⁷⁴. Der bør her tillægges vægt på hvornår en professionel bestyrelse ville have været bekendt med foreningens økonomiske situation og burde have foretaget nødvendige foranstaltninger for at afværge konkursen. I U. 2006.2637.H kunne bestyrelsen ikke drages til ansvar eftersom den var bekendt med den skrantende økonomi og havde foretaget nødvendige foranstaltninger i et forsøg på at afværge konkursen og begrænse kreditorernes tab, hvilket både interessenter og bestyrelsen selv ikke havde grund til at tvivle på ville lykkes. I foreningens tilfælde bliver bestyrelsen bekendt med situationen efter skaden er sket og likviderne opbrugt. Bestyrelsens tilsidesættelse af den aktive tilsynspligt må antages at være en nødvendig betingelse for konkursen og dermed tabet for kreditorerne.

Der skal samtidigt vurderes hvorvidt bestyrelsens tilsidesættelse af tilsynspligten har været tilstrækkelig for at udløse tabet²⁷⁵. I dette tilfælde bør det påpeges at foreningen har faldende indtægter og faldende værdi i ejendommene. Det skal her vurderes hvornår en fagkyndig bestyrelse havde eller ville have indset at konkurs var forestående. I U. 2006.2637 H havde bestyrelsen igennem en årrække både foretaget strengere budgetopfølgning, nedskæringer, afhændelse af aktiver samt forbedret kredit forholdende, eftersom foreningen i 4 efter hinanden følgende år havde leveret underskud og tæret på egenkapitalen. Denne blev som bekendt fritaget for ansvar som følge af sin indsats. I foreningen er der ikke foretaget nogle former for handlinger, da man ikke var bekendt med situationen. Såfremt foreningens regnskaber påviser faldende indtægter, underskud og lavere balancesum henover en samme årrække, uden at bestyrelsen har handlet, vil dennes tilsidesættelse af tilsynspligten være tilstrækkelig til at have udløst konkursen, med mindre denne budgetterede og handlede anderledes af den årsag. Det må i almindelighed antages at en fagkyndig havde kunne forudse likviditetsproblemer inden disse forekommer, eftersom dette er bestyrelsens ansvar²⁷⁶. Endvidere at foretage et eftersyn af foreningens likvide beholdning ikke kan anses som at være en specielt krævende eller omfangsrigt kontrol at indføre, da dette i praksis foretages ved et vedlagt kontoudtog sammen med månedsrapporten.

²⁷³ Jf. Den Modificerede bonus pater og U. 2006.2637 H AOF: Foreninger af en hvis størrelses bestyrelse bør vurderes ud fra samme kriterier som bestyrelser i andre erhvervsdrivende virksomheder.

²⁷⁴ Bo Von Eyben: Lærebog i erstatningsret s. 215

²⁷⁵ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 219.

²⁷⁶ Jf. SL §115 nr. 1: Økonomisk status.

Der tegner sig et klart billede af en inkompetent bestyrelse, hvis manglende tilsyn med foreningens økonomiske status og formandens virke, har påført konkursboet et tab. Dette kan dog være svært at påvise uden mere konkrete omstændigheder, eftersom kausalitetsbedømmelsen sædvanligvis afhænger af mere filosofiske betragtninger²⁷⁷. For diskussionens skyld vil det antages at en domstol vil statuere at der er kausalitet i mellem bestyrelsens inkompetence og manglende tilsyn med foreningens økonomi og tabet lidt.

4.5 Adækvans.

For at der kan foreligge et erstatningsansvar skal skaden sket være påregnelig.

Der kan hertil ses på hvorvidt budgetteringen i foreningen har været forsvarlig²⁷⁸, for at påvise hvorvidt denne har kunne forudse en truende konkurs og uagtet fortsat driften. Det skal hertil siges at det synes svært at løfte byrden for et erstatningsansvar ved fejlagtig budgettering pga. dette er vurderet på et skøn, og det ikke kan pålægges bestyrelsen at være synsk. Derfor er det nødvendigt at påvise den reelle grund til konkursen, hvorvidt dette er kunne være forudset eller var uventet. Det er ydermere nødvendigt at påvise hvilken del af kreditorernes tab der kunne være undgået af en professionel bestyrelse og hvilken var upåregnelig, en diskussion om "*Casus Mixtus cum culpa. Dvs. de tilfælde hvor det i efterfølgende begivenhedsforløb hænderligt indtræder skade*²⁷⁹". Det sidste skal være med til at afgøre, såfremt bestyrelsen kan drages til erstatningsansvar, hvor stor en del af boet denne kan stilles til ansvar for.

Som udgangspunkt er starter hændelsesforløbet i casen da en uprofessionel bestyrelse sætter sig for at bestyre en virksomhed der for længst have vokset sig for stor til en frivillig bestyrelse baseret på ansvarsgrundlaget²⁸⁰. Dette fortsætter endvidere med at denne vælger en direktør, som samtidigt er formand, til et erhverv han ikke er egnet til. Det må i almindelighed antages at uprofessionelle personer der varetager risikofyldte erhverv, såsom en direktør eller økonomiansvarlig, udøver erhvervet med en øget risiko for at lave fejl, eller i dette tilfælde, volde skade med sit virke²⁸¹. Eftersom formandens ansvar blandt andet var foreningens økonomistyring, burde bestyrelsen vide at hans manglende kvalifikationer kunne påføre foreningens kreditorer tab. Samme antagelse gør sig gældende ved at bestyrelsen selv påtager sig et

²⁷⁷ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret s.217

²⁷⁸ Erik Werlauf: Bestyrelsens arbejde og ansvar s.43 og for eksempel U.1984.908 SH: Bestyrelse forudså ikke en uventet dårlig publikums sæson.

²⁷⁹ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 225.

²⁸⁰ Ræsonement fra U. 2006.2637 H AOF: En bestyrelse af en organisation af den størrelse og de aktiviteter må acceptere at blive målt med samme culpa målestok som professionelle bestyrelser.

²⁸¹ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s.81: Professionsansvaret.

erhverv som denne i bund og grund ikke er egnet til i forhold til deres manglende kvalifikationer. Bestyrelsen har haft blind tillid og ikke ført nogle former for kontrol med formandens rapportering. Situationen minder til dels om den i U.1962.151.H, dog i dette tilfælde havde bestyreren gjort sig skyldig i underslæb. Formanden i andelsforeningen havde fået ansvaret med kontrollen af bestyrerens virke og gav over for bestyrelsen og andelshaverne udtryk for at denne havde kontrolleret oplysningerne. Det havde formanden ikke da han manglede de nødvendige kompetencer, han gav blot udtryk for at have gjort det og havde efter eget udsagn ingen grund til at tvivle på oprigtigheden af oplysningerne.

I casen havde bestyrelsen ikke uddelegeret kontrollen med regnskaberne, men efterladt den til den samme person der udformede den og haft blind tiltro til denne, til trods for hans manglende kvalifikationer. I andelsmejeriet gav dommerne i østre landsret dissensen 2 til 1. Dommerne der stemte for erstatningsansvar med begrundelsen; ” *Uden forsøg på kontrol eller kritik lagt mejeribestyrelserens opgivelser til grund for sin føring af kassebogen og undladt enhver form for efterfølgende afstemning eller kasseeftersyn*”. Den dissenserende dommer påpegede at sagsøgerne havde haft mulighed for at gøre indsigelse i mod den praksis og kendte i forvejen til formanden manglende evner. Højesteret stadfæstede landsrettens dom mod formanden, dog igen med dissens. Forskellen på dommen og casen ligger grundlæggende i, at formanden i casen samtidigt er bestyrer i foreningen og at det er bestyrelsens manglende kontrol der er den skadevoldende handling. Bestyrelsen i casen burde have vidst, at uden kontrol af formandens påstande om foreningens økonomi kunne denne være fejlagtig, både som følge af manglende evner og ingen kontrol. Den blinde tro de har haft til formanden tilsidesætter ikke denne aktive tilsynspligt²⁸², hvorfor denne nødvendigvis måtte forvente at rapporteringen var fejligt og konkursen påregnelig. Der i en hver sag om bestyrelsesansvar vurderes, hvornår en professionel bestyrelse havde kontrolleret oplysningerne og dermed vidst eller burde vide at foreningen ville gå konkurs, da bestyrelsen i foreningen kun kan hæfte for den del af tabet den har kunne påregne.

²⁸² SL §115

Som nævnt er der flere skadevoldende effekter i ved konkursen, herunder sammenblandingen af foreningsformuen og medlemmernes deponerede indeståender. Der kan derfor påvises en hvis grad af *Casus culpa sum mixtus*, kort forklaret, at tabet blev forøget af andre hændelser end første skadevoldende handling også kaldet Adækvansproblemet²⁸³. Denne sondring bør endvidere foretages eftersom det er medlemmerne der lider tabet i første omgang, og må anmelde det som simpelt krav i konkursboet. I foreningsrettens historie er der stor forskel på tilknytningen til foreningen, en udenforstående 3. mand vil have bedre mulighed for at gøre krav gældende en medlemmer i foreningen²⁸⁴. Dette skal ses i lyset af en accept af risiko fra medlemmernes side, det er dog medlemmerne der har valgt bestyrelsen og har haft adgang til regnskaberne. Tabet for medlemmerne i konkursboet forsages af, at der ikke er foretaget en effektiv adskillelse af foreningens og medlemmernes økonomi. Af den årsag anvender foreningen uagtens midler den ikke havde. Dette kan umiddelbart ikke karakteriseres som et hændelig uheld, da ansvaret for den adskillelse påhviler bestyrelsen²⁸⁵. Bestyrelsen burde have vidst, at et kontrolmiljø hvor man effektivt blander flere forskellige retssubjekters økonomi sammen, ville skabe et problem i en udstrækning. Hertil kan det lægges til grund, hvorvidt denne metode altid har været anvendt og ikke har været komplikationer før og om den nuværende bestyrelse har overtaget en praksis fra en tidligere. Bestyrelsen burde under alle omstændigheder have forudset risikoen for at medlemmerne ville lide et tab som følge af sammenblandingen. Endvidere burde den have vidst at i tilfælde af en konkurs, ville midlertidigt deponerede midler indgå i konkursboet, eftersom bankkontoen der bliver anvendt står i foreningens navn. At dette forhold kun er midlertidigt bør ikke kunne ligges til grund for påregneligheden. Samme sondring gør sig gældende ved de forudbetalte ydelser. Bestyrelsen burde have vidst hvornår denne var illikvid og taget de fornødne skridt til at sikre, at de midlertidige deponeringer ikke gik tabt for medlemmerne som følge af et fejlagtigt kontrolmiljø, hvilket er dennes ansvar²⁸⁶. Dette skal ses i lyset af den adfærd et professionelt bestyrelsesmedlem havde foretaget på det tidspunkt denne vidste eller burde vide at foreningen var illikvid²⁸⁷. Det må antages at en professionel bestyrelse havde adskilt foreningsformuen og de forudbetalte ydelser, sådan at sidstnævnte ikke var gået tabt ved konkursen. Dette skal ses i lyset af, at denne ville vide bedre end at tilegne sig dispositionsretten over midler der principielt ikke tilhører denne og endvidere anvende dem til egen drift, efter at denne havde indset at foreningen var eller kunne være

²⁸³ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 224

²⁸⁴ Ole Hasselbalch: Foreningsret s. 513.

²⁸⁵ Jf. SL §115 nr.2: Forsvarligt Internt kontrolmiljø

²⁸⁶ Jf. SL §115 nr.2

²⁸⁷ Jf.U. 2006.2637 H AOF Dommen.

illikvid inden for kort tid. Det skal tages med i betragtningen at dette teoretiske scenarie ikke indeholder et skæringspunkt for hvornår bestyrelsen burde have indset en truende konkurs.

På baggrund af ovenstående må det antages at en professionel bestyrelse havde handlet anderledes og i det mindste begrænset tabet for konkursboet. Der foreligger adækvans i og med, at bestyrelsen varetog et erhverv denne ikke var egnet til²⁸⁸, at denne undlod at kontrollere foreningens reelle økonomiske status og dermed tilsidesat sin aktive tilsyns- og omsorgspligt²⁸⁹ og at dens fejlende interne kontrolmiljø kunne forsage tab både for medlemmer og eksterne kreditorer²⁹⁰. Hvorvidt medlemmernes simple krav i konkursordenen vil indgå i et eventuelt erstatningsansvar for bestyrelsen, synes imidlertid svær at påvise adækvansen, da medlemmerne var vidende om metoden og ikke gjorde indsigelse.

4.6 Ansvarsfrihedsgrunde

Der bør i alle foreninger med en demokratisk valgt bestyrelse tages en diskussion omkring egen skyld, især i det tilfælde hvor en frivillig, uprofessionel bestyrelse bliver valgt til et ansvar som denne ikke er egnet til. Dette skal ses i lyset af, at et erstatningsansvar overfor en forenings egne medlemmer er sværere at statuere end overfor en udenforstående 3.mand²⁹¹. I medlemsforhold skal foreningsledelsen i princippet have handlet uden for dennes virke og i egen interesse for at kunne pådrage sig et ansvar, men i det tilfælde vil bestyrelsen i de fleste tilfælde også blive holdt direkte personligt ansvarlige for dennes handlinger²⁹². I casen har foreningen haft en bestyrelse som ikke var kompetent og tilsidesatte sin tilsynspligt, men medlemmerne har selv valgt dem, velvidende om deres manglende kvalifikationer. Der kan derfor være tale om en skadelidtes medvirken, "*Compensatio culpa*"²⁹³. Dette skal i dette tilfælde ses i lyset af, såfremt bestyrelsen kan kendes erstatningsansvarlige overfor boet, hvor stor en del af boet kan de dømmes til at hæfte for. Ved at vælge bestyrelsen, til trods for manglende kvalifikationer til en forening af en sådan karakter, har medlemmerne til en hvis grad accepteret en risiko. Dette synspunkt blev gjort gældende i U.1962.151H, hvor formanden for andelsmejeriet blev holdt personligt ansvarlig for andelshaveres tab i forbindelse med svig fra den tidligere mejeribestyrer. På en generalforsamling havde et flertal af

²⁸⁸ U. 2006.2637 H AOF

²⁸⁹ Jf. SL §115 nr.1

²⁹⁰ Jf. SL §115 nr.2 og ræsonement fra U 1962.151H

²⁹¹ Ole Hasselbalch: Foreningsret s.513.

²⁹² Ole Hasselbalch: Foreningsret s 520, Poul Meyer: Dansk Foreningsret s.73

²⁹³ Bo von Eyben, Helle Isager: Lærebog i erstatningsret s. 317.

andelshavere fritaget formanden for ansvar. Formanden blev kendt erstatningsansvarlig overfor den del af andelshaverne der havde stemt imod dennes ansvarsfritagelse. Ved at vælge en bestyrelse som ifølge ovenstående må antages at være inkompetent, har medlemmerne accepteret den risiko der er for at de laver fejl. Dog skal medlemmer af foreninger kunne stole på at bestyrelsesmedlemmer der påtager sig et ansvar for en forening af den størrelse, ikke tilsidesætter hensynet til foreningens formål og medlemmernes interesser, specielt de økonomiske som beskrevet i kapitel 3. Medlemmerne bør kunne forvente at bestyrelsen lever op til sit ansvar i SL §115, når disse påtager sig et ansvar, hvilket skal bedømmes som et professionelt bestyrelsesmedlem ville det²⁹⁴. Det kan dog ikke påvises at bestyrelsen har handlet i personlige interesser men har undladt at udføre deres aktive omsorgspligt. Dette forhold bør dog kun gøres gældende for de tabte lønmidler. Med henblik på de forudbetalte ydelser, kunne medlemmerne ikke forvente at foreningen ville anvende medlemmernes midler til egen drift, uanset om bestyrelsens eventuelle manglende kompetencer. Dermed er det, efter alt at dømme, kun en andel af det samlede tab som bestyrelsen eventuelt kunne hæfte for, herunder de forudbetalte ydelser og udenforstående 3.mands eventuelle tab i forhold til konkursen.

²⁹⁴ Den modificerede bonus pater regel, Jf. U. 2006.2637 H AOF Dommen

4.7 Delkonklusion.

Der tegner sig et tydeligt billede af en foreningsbestyrelse hvis forening er vokset sig for stor til en frivillig uprofessionel bestyrelse. Alene det faktum, at bestyrelsen besætter posterne uden at have nogen form for professionel baggrund eller viden inden for professionelt bestyrelsesarbejde, påviser en culpøs adfærd²⁹⁵. I AOF-Dommen havde foreningen en aktivmasse på 17 mio. kr. og en omsætning på 39 mio. kr. Eftersom foreningen ligger over de to nævnte værdier skal erstatningsansvaret vurderes ud fra det professionelle bestyrelsesmedlems normale adfærd. Eftersom bestyrelsen tilsidesætter sin tilsyns- og omsorgspligt har denne handlet uagtsomt ved ikke at kontrollere foreningens økonomiske situation og formandens virke, til trods for deres kendskab til formandens manglende kvalifikationer og risikoen for fejl. Denne tilsidesættelse og blinde tro må nødvendigvis takseres til at være groft uagtsomt, da en professionel bestyrelse må antages at vide hvorvidt virksomheden denne har ansvaret for er likvid. Bestyrelsen kan ikke siges at have tilsidesat tilsynspligten med forsæt, men burde have vidst bedre og har dermed handlet groft uagtsomt. Som en direkte følge af bestyrelsens manglende kontrol går foreningen konkurs, da det kommer frem at denne er illikvid og de tab der følger med for kreditorer og medlemmer må antages at kunne være undgået før, såfremt der ikke er større eksterne påvirkninger der har forårsaget likviditetsmanglen²⁹⁶. Som beskrevet kan formandens eventuelle besvigelser eller inkompetence ikke ligges til grund for ansvarsfrihed eftersom bestyrelsens ansvar er at kontrollere hans virke som direktør og regnskabsansvarlig²⁹⁷, hvilket denne ikke har gjort og forholdsvis uden større vanskeligheder kunne have og dermed indset illikviditeten tidligere og begrænset tabet. Ydermere har foreningen, som følge af den manglende kontrol af økonomien anvendt medlemmernes deponerede midler til trods for en fremtidig forpligtigelse. Bestyrelsen har dermed ikke sørget for at foreningen havde det nødvendige kapitalberedskab og overtrådt sit ansvar²⁹⁸.

Det der adskiller bestyrelsen i foreningen fra tidligere sager er navnlig den manglende indsigt i foreningens økonomi og manglende handling. I AOF-Dommen blev bestyrelsen frifundet for ansvar eftersom de til en hvid udstrækning havde forsøgt at undgå konkursen²⁹⁹. Bestyrelsen her har undladt at udføre dennes pligter i forhold til SL §115 til en sådan udstrækning at dele af konkursboets tab direkte kan henføres til dennes pligtforsømmelse, herunder tab for eksterne kreditorer og de deponerede midler i relation til forudbetalte ydelser. Bestyrelsen har ikke foretaget noget, da de ikke er bekendt med foreningens

²⁹⁵ Jf. U. 2006.2637 H AOF: Bestyrelser i foreninger af en hvis størrelse og aktivitet skal forvente at blive culpabetragtet som en professionel.

²⁹⁶ Sondring: Har en ekstern situation som bestyrelsen ikke kunne forudse forårsaget konkursen, uforudsigeligt dårlige indtægter f.eks jf. U.1984.908.SH: Uventet dårlig publikumssæson i Teater, bestyrelse frifundet.

²⁹⁷ Blandt andet Jf. U. 1962.151H

²⁹⁸ Jf. SL §115 nr. 5.

²⁹⁹ U. 2006.2637 H: Budgettering, kapitalforøgelse, Frasalg af aktiviteter, nedskæringer.

økonomiske status, som en følge af deres overtrædelser af deres ansvar, og kan derfor ikke frifindes ligesom den i AOF. Alle betingelserne for at kunne gøre et erstatningsansvar gældende er opfyldt.

Bestyrelsen vil efter omstændighederne bliver kendt erstatningspligtige overfor konkursboets tab i forbindelse med de forudbetalte ydelser og eventuelle eksterne kreditorers tab. Dog skal det påpeges at denne efter omstændighederne, dens frivillighed, tabets størrelse og sagen taget i betragtning, vil kunne få nedsat eller frafaldt erstatnings ansvaret efter SL §363 stk. 1.

Kapitel 5 Konklusion og perspektivering.

5.1 Konklusion

Det danske foreningsliv har en lang og rig historie bag sig, helt tilbage fra andels-slagter og mejerier til større landsdækkende organisationer i dag. Men som beskrevet foreligger der ingen materiel reguleringer af de rene ideelle foreninger og der har historisk været sparsom kontrol med dem. Som en følge af dette er der et uverificerbart antal retssubjekter i Danmark, hvortil der ikke føres kontrol og disse kan som udgangspunkt foretage sig hvad de vil så længe dette ikke er ulovligt. Foreningsretten forholder sig kun konkret til retslig kvalifikation af samvirker i den udstrækning om hvorvidt der i praksis er tale om en forening³⁰⁰. Hvilken type af forening er op til friere fortolkning og skøn, hvilket må antages ikke at kunne foretages begrundet af en frivillig bestyrelse. Derfor kan den anvendte model bruges som retningslinje, med baggrund i retspraksis og sigtebetragtningen, at kvalificere enhver forening inden for disse 4 typer.

Den sparsomme regulering der finder anvendelse på foreninger har den naturlige adskillelse via erhvervsdrift og økonomiske interesser. Men som beskrevet for oven er begrebet økonomiske interesser ikke effektivt defineret i regelsættene eller lovens forarbejder³⁰¹, mens tidligere domme påpeger at der kan fortolkes friere på begrebet³⁰². Samtidigt så kan det almindeligt antages, at forudsætningen for fritagelsen af registreringspligten i LEV for brancheforeninger i casens tilfælde må antages at være forkert³⁰³. I den fiktive case, inspireret af en virkelig forening og konkret branche norm, var foreningen et sammenblanding af alle de opgivne foreningsformer. Det der blev lagt til grund for dennes registreringspligt i sidste ende, var en overvægt af erhvervsdrift samt økonomiske karakteristika. Men den ideelle forening i Danmark bliver ikke underlagt offentlig kontrol eller skal indsende årsregnskab, hvorfor dette forhold højst sandsynligt aldrig ville blive opdaget. Foreningen var i princippet registreringspligtig efter to separate regelsæt³⁰⁴ og havde adskillige formål som ikke kan karakteriseres som værende ideel foreningsaktivitet.

³⁰⁰ Ole Hasselbalch Foreningsret s. 27.

³⁰¹ LEV: Udbytter, Provenue ved likvidation, bonus og rabat mm FT 1993-94 Tillæg A bind 1 Spalte 1670.

³⁰² Jf. U.1979.451ØOE- Taxabestillingskontoret.

³⁰³ FT 1993-94 Tillæg A Bind 1 spalte 1664.

³⁰⁴ Formål som LFVF forening og I alt et LEV registreringspligtigt F.M.B.A.

Det der skaber problemet med de forskellige foreningsformer er begrebet økonomiske interesser. Denne kvalifikationsfaktor er endnu ikke defineret effektivt i dansk ret, der er blot taget stilling til enkelte tilfælde hvor en domstol har defineret at en given aktivitet havde til formål at fremme deltagernes økonomiske interesser³⁰⁵. Men eftersom begrebet er åben for fri fortolkning, kan der opstå situationer som hverken forarbejderne eller domstolene har taget stilling til endnu. For eksempel påpeger forarbejderne til LEV at en brancheforening ikke kan fremme medlemmernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift³⁰⁶. I casens tilfælde kan der argumenteres for at en serviceorganisation samtidigt kan være en branche forening, men denne ville ikke være undtaget for registreringspligten i LEV efter omstændighederne. Eftersom begrebet er op til en ret fri fortolkning, kan det tænkes at der er flere ideelle foreninger i Danmark der har disse formål eller aktiviteter uden at være registreret, eftersom der ikke foreligger nogen kontrol. Dette gør sig som sagt tidligere kun gældende på de rene ideelle foreninger, hvortil der ikke forefindes et verificerbart antal af sådan i Danmark.

Endvidere har de rene ideelle foreninger som hovedregel frivillige og uprofessionelle bestyrelser til at varetage medlemmernes interesser. Dette må anses at være acceptabelt i den rene ideelle forening, hvor der ikke forefindes erhvervsdrift eller varetagelse af økonomiske interesser. Men som beskrevet i detaljer i kapitel 4, må samfundet og udenforstående forvente at en bestyrelse i foreninger af visse størrelse og med bestemte karakteristika virker og optræder som professionelle. Dette gøre sig gældende i erstatningsansvaret hvor den frivillige bestyrelse kan blive erstatningspligtige ved deres erhverv, til trods for at disse ikke har nogle professionelle eller faglige forudsætninger. Det må antages at bestyrelser i økonomiske foreninger og registreringspligtige F.M.B.A er underlagt det skærpede professionsansvar og måles som fagligt kompetente personer såfremt de har en vis størrelse³⁰⁷. I casens tilfælde var bestyrelsen ukvalificerede til at drive en forening af den størrelse og i sidste ende erstatningsansvarlige da denne gik konkurs, da hverken frivillighed, besvigelser eller manglende kvalifikationer fritager denne fra den aktive tilsyns- og omsorgspligt³⁰⁸. Umiddelbart er det kun en aktiv indsats eller uforudsigelige hændelser der kan fritage en bestyrelse for erstatningspligten.

³⁰⁵ U.2003.296.H2 FDM, U.1979.451ØOE- Taxabestillingskontoret.

³⁰⁶ FT 1993-94 Tillæg A Bind i Spalte 1664.

³⁰⁷ Jf. U.2003.151.H2 AOF Dommen.

³⁰⁸ SL § 115 nr.1-5

5.2 Perspektivering.

Det er paradoksalt at en ideel foreningsbestyrelser kan stilles til ansvar for tab, som denne i bund og grund ikke er kvalificeret til at undgå, hvorfor foreninger af en hvis størrelse slet ikke bør have frivillige bestyrelser. Ved implementeringen af EU's 4. direktiv om anti-hvidvask og counter-terrorisme, bliver finansielle virksomheder pålagt at identificere og registrere de endelige ejere³⁰⁹. I foreningers tilfælde, da der ikke er nogen reel ejer, vil det være den daglige ledelse der registreres. Der bør her tages konkret stilling til, hvor stort et engagement registreringssubjektet har ved den finansielle virksomhed. Såfremt at bankengagementet er på 17 mio.kr.³¹⁰ eller mere, bør der i et led registreringsprocessen stilles spørgsmålstejn ved, hvor ideel foreningen kan være. Dette er ikke bankforbindelsens ansvar, men når aktivsummen ligger på en sådan størrelse, må det antages at være forbundet med en hvis risiko at den siddende bestyrelse er frivillig. Dette er endvidere ikke i kreditorernes interesse, hvorfor der skal stilles spørgsmålstejn ved foreningens ideelle karakter. Der er som udgangspunkt ingen revisionspligt for foreninger, hvorfor registreringen af foreningens bestyrelse ved revisor imidlertid er irrelevant. Men i den situation hvor en forenings daglige ledelse bliver registreret bør revisor naturligt kunne udlede af regnskaberne hvorvidt foreningen kan være ideel. Samtidigt kan det diskuteres om en forening der skal underlægges ekstern revision rent faktisk kan være Ideel, med mindre denne modtager offentlige tilskud.

Kontrollerne i forhold til anti-hvidvask er mere eller mindre det første forsøg der indføres med kontrol af de ideelle foreninger. Som hovedregel har ideelle foreninger begrænset ansvar, eftersom ingen af deltagerne hæfter personligt, men foreninger har de samme frihedsrettigheder som personselskaberne med ubegrænset og personlig hæftelse. Derfor er det nødvendigt, både i hensyn til de eksterne kreditorer samt bestyrelsen selv, at bankforbindelsen, en ekstern revisor eller bestyrelsen selv, tager stilling til hvilken foreningstype der er tale om og dermed hvilken lov der skal efterleves. Den manglende efterlevelse af LEV kan have langt større konsekvenser en bødeforskrifter for bestyrelsen, hvis en forening vokser sig for stor til at være ideel.

³⁰⁹ Direktiv nr 5993/4/15, 4 direktiv om Anti-Hvidvask og Counter-terrorisme

³¹⁰ Jf. U.2003.151.H2 AOF

5.3 Litteraturliste.

Ole Hasselbalch: Foreningsret 4. udgave, år 2011, Jurist og økonomforbundets Forlag.

Poul Meyer: Dansk Foreningsret 1. udgave år 1950, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Søren Friis Hansen, Jens Valdemar Krenchel: Dansk Selskabsret 3: Interresentskaber 2.udgave. år 2011.
Karnov Group.

Ruth Nielsen og Christina Tvarnø: Retskilder og retsteorier, 3.reviderede Udgave, år 2011, Jurist og
Økonomforbundets forlag.

Erik Werlauff: Bestyrelsens Arbejde og Ansvar, år 2006, Gjellerup.

Erik Werlauff: Selskabsret 6.udgave, år 2006, Forlaget Thomson

Bo Von Eyben, Helle Isager: Lærebog i Erstatningsret, 5.Udgave, år 2003, Jurist og økonomforbundets
forlag.

Kristian Sindballe: Dansk Selskabret 2: Forbrugs og produktionsforeninger, år 1930, Nordisk Forlag.

Håkan Nial, Svante Johansson: Svensk Associationsrätt i huvuddrag, 1. udgave, år 1998, Norstedts Juridik.

5.4 Referencefortegnelse

Love og anden regulering.

Lov om Aktie- og Anpartsselskaber (Selskabsloven) nr. 610 af 28. april 2015

Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder (LEV) nr. 1295 af 15 november 2013

Lov om Registrerede Socialøkonomiske Virksomheder nr. 711 af 6. juni 2014.

Lov om Fonde og Visse Foreninger nr.938 af 20. september 2012.

Lov om ændring af selskabsloven, Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, lov om erhvervsdrivende fonde og forskellige andre love nr. 262 af 16. marts 2016.

Lov om Erhvervsdrivende fonde (Erhvervsfondsloven) nr. 712 af 25. juni 2014.

Lov om Merværdiafgift (Momsloven) nr. 106 af 23. Januar 2013.

EU's 4. Direktiv om Anti-hvidvask og Counter-terroisme, Direktiv nr. 5993/4/15,

COM (2012) 35 FE: Forslag til forordning om den Europæiske Fond.

Folketingstidende 1993-94 Tillæg A bind 1, Forarbejder og bemærkninger til LEV.

Folketingstidende 1983-84 Tillæg B bind 2. Forarbejder og bemærkninger til LFVF.

Bekendtgørelse nr. 282 af 26/03/2014 om godkendelse mv. efter ligningsloven §8A og §12 stk.3 af almenvælgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund mv. her i landet eller i et andet EU/EØS Land.

Lov om erstatningsansvar (Erstatningsansvarsloven) nr. 266 af 21. Marts 2014

Juridisk Vejledning

Danmarks riges Grundlov.

Databaser

Karnov group

EUR-lex.

Domme:

U.2006.2637H:

U.2003.296.H2

U1996/984 ØL:

U.1984.908 SH

U. 1980. 967 Ø.

U.1979.451ØOE

U. 1962.151H

U 1928. 1011 H

U1926.129 (Ø)

U. 1912. 765 H

5.5 Bilag.

Bilag 1: Referater af udvalgt domme i kronologisk rækkefølge.

Bilag 2: Scan fra Folketingstidende 1993-94 Tillæg A Bind 1 Spalterne 1664 og 1670, ikke tilgængelige digitalt.

Bilag 1

U.2006.2637H AOF-Dommen

AOF i Århus var en forening der havde til blandt andet havde til formål gennem oplysnings- og uddannelsesvirksomhed at virke for at udbrede viden og forståelse for værdier af samfundsmæssig og kulturel karakter. AOF i Århus omsatte for 38 mio. i 1996 og havde en balancesum på 17 mio. Efter flere år med underskud gik foreningen konkurs. Bestyrelsen havde i de år der ledte op til konkursen indført flere foranstaltninger for at få styr på den skrantende økonomi, herunder strengere budgetopfølgninger, forhøjelser af kassekreditten, ansættelse af en økonomichef og afhændelse af aktiviteter. Kurator for konkursboet nedlagde påstand om at bestyrelsen burde have indset en forestående konkurs før de gjorde og ved at fortsætte driften handlet culpøst og påført konkursboet skade. Bestyrelsen havde en blandet men uprofessionel baggrund, var frivillig og ulønnet. Bestyrelsen blev frifundet med begrundelsen at de ikke kunne betvivle at budgetterne ville holde og foreningen ikke ville gå konkurs. Højesteret statuerede og udtalte at medlemmer af bestyrelser i foreninger af en hvis størrelse og omfang må acceptere at blive målt med den samme professionelle målestok som den af almindelige erhvervsdrivende virksomheder.

U.2003.296.H2 FDM-Dommen

Foreningen Forenede danske motorejere blev pålagt at skulle registreres efter Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder. Denne gjorde gældende at den ikke havde til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift, efter som disse formål ikke var relaterede og i så fald var under bagatelgrænsen. Ud over et ideelt formål havde FDM flere underliggende aktiviteter der havde til formål at fremme medlemmernes økonomiske interesser, herunder bonus- og rabatordninger, fri afbenyttelse af forskellige service ordninger og rejsebureauvirksomhed. Landsret og Højesteret modsagde dette eftersom indtægterne fra erhvervsdrift oversteg udgifterne til det ideelle formål, hvorfor erhvervsdriften finansierede de formål der skulle fremme medlemmernes økonomiske interesser.

Domstolene lagde ydermere til grund, at disse forhold ikke var af underordnet betydning, hvorfor FDM-var registreringspligtig.

[U.1979.451ØOE- Taxabestillingskontoret.](#)

Et fælles bestillingskontor påstod ikke at være bogføringspligtig efter Bogføringslovens §1 eftersom denne påstod ikke at være erhvervsdrivende. Samvirket havde til formål at tilrettelægge hyrevognskørsel og bestillinger, hvilket var et ideelt formål i samfundets interesse. Østre landsret fandt, om end samvirket i sig selv ikke var erhvervsdrivende, at kontorets drift tillige var et led i en rationel økonomisk fordelagtig tilrettelæggelse af de tilsluttede vognmænds virksomhed, og at den dermed var bogføringspligtig.

[U. 1962.151H Andelsmejeriet ved besvigelser.](#)

Den tidligere formand og kassere for et andelsmejeri blev kendt personligt erstatningsansvarlig for andelshaveres tab i forbindelse med tidligere bestyres besvigelser. Denne havde indikeret at have kontrolleret bestyrerens virke, hvilket ikke var tilfældet. Ved bestyrerens død havde der i løbende år oparbejdet et underskud som følge af bestyrerens besvigelser. Et flertal af andelshaverne havde på en generalforsamling fritaget formanden for hans ansvar, hvilket blev underkendt i højesteret. Formandens tillid til bestyreren, samt dennes manglende kvalifikationer og fritagelse op generalforsamlingen, fritog ikke denne for sit personlige ansvar. Ved blind tillid og manglende kontrol havde formanden forsømt sin tilsynspligt og blev kendt erstatningsansvarlig overfor de andelshavere der havde stemt i mod frifindelsen ved generalforsamlingen, da disse havde lidt et tab ved likvidationen af andelsforeningen.

[U 1928. 1011.H: Nøre Halne Kørselsforening](#)

Foreningen havde til formål at brede offentligt transport til en del af landet hvor der ikke fandtes sådan. Om end formålet var ideelt nok fandt Højeste Ret at foreningen udelukkende havde til formål at omgå forbud i mod rute- og omnibuskørsel. Til grund for afsigelsen lagde Højesteret vægt på at alle og enhver kunne blive medlem i mod et beskedent kontingent, samt at foreningens drift i overvejende grad var finansieret af medlemmernes betaling for anvendelse af kørslen. Retten bestred ikke om der forelå en forening, blot at formålet var ulovligt, eftersom forbuddet i mod rute- og omnibuskørsel ikke fandt anvendelse på foreninger.

[U.1926.129 \(Ø\) Adlon-Klubben.](#)

Adlon var en natklub hvor Østre Landsret fandt at foreningen udelukkende var oprettet med formålet at omgå regler for lukketid for beværtninger. Retten lagde til grund at foreningen stod åben for alle og en hver, samt at entreindtægterne i overvejende grad overskyggede indtægterne fra kontigenter. Østre Landsret bestræd ikke at der var tale om en forening, blot at dennes formål udelukkende var at omgå regler for lukketid på beværtninger, da disse ikke fandt anvendelse på foreninger.

[Bilag 2: Vedlagt kopier fra Folketingstidende 1993-94 Tillæg A Bind 1.](#)